

Så kan det äfven hända, att vid inträffande ledigheter till ett visst embete i några sekel bortåt de sökandes förtjenst enligt de voterandes öfvertygelse förhåller sig i det närmaste som 10, 2 och 1. men vill man blott vänta några tusental år, så skola så många fall, i hvilka förhållandet är 10, 9 och 1 o. s. v., uppträda emot de förra, att medelförhållandet visar sig vara 3, 2, 1. Det är derföre Hr L. finner den största rättvisa deri, att nu i detta bestämda fall en voterande, som gifvit *A, B, C* sina röster i den öfvertygelse, att deras resp. förtjenst förhåller sig som 100, 10, 1, skall nöja sig dermed, att Hr L. låter dessa vota betyda ett förhållande af 3, 2, 1 – allt det öfriga, den röstande dessutom får låta behaga sig, oberäknadt.

10

Vi tro visst icke, att Hr Lindelöfs yrkande skall verka någon reform i hittills gällande praxis. Men det kan vara gagneligt, att lemna ett bidrag till ett så obetänkt yrkandes tillbakavisande.

J. V. S.

61 NÅGRA REFLEXIONER ÖFVER JANUARI-UTSKOTTETS VERKSAMHET.

20

Litteraturblad n:o 8, 9, 10, 11 och 12, augusti, september, oktober, november och december 1862

1.

Säkert äro vi icke de ende, som förvånats öfver den tystnad angående Utskottets förhandlingar, hvilken efterträdt deras afslutande, ja, man kan väl säga, som redan derförinnan herrskade, emedan de korrtta relationerna om desamma i tidningarne, utan hvarje bedömande, föga förtjena nämnas. Äro de frågor, Utskottet behandlade, utan vigt för fäderneslandet? Ingen lærer åtminstone våga uttala en så förvänd mening. Är det då gagnlöst, att de underkastas en offentligare diskussion, hvarvid väl de åsigter, som i Utskottet blifvit yttrade, icke kunna ignoreras? Man skulle tro, att detta icke gerna kunde påstås, der så länge klagan förts öfver saknaden af offentlighetens luft. Eller äro Utskottets yttranden och utlåtanden i desamma så fullkomligt öfverensstämmande med allmänna meningens eller tvärtom så värdelösa, att de icke gifva något uppslag för en diskussion i pressen? Det förra torde man icke vilja medgifva. Till att antyda det senare, hafva deremot försök skett. Man har sagt: Utskottsledamöterna valdes icke med afseende på deras sakkännedom, utan såsom de modigaste män, man kunde påfinna, för att rädda den hotade grundlagen. Förhållandena gestaltade sig så, att detta mod var helt och hållet bortkastadt. Men äfven om det behöfts, strider det mot all erfarenhet, att mod skulle vara i högre grad förhanden hos okunnigheten, än paradt med insigterna. Och tvärtom kan det sägas, att för det mesta valen utföllo så, som de troligen skulle utfallit, om det gällt en landtdag. Endast inom ridderskapet och adeln var jemförelsevis insigten utesluten, emedan man här öfverhufvud iakttog att icke välja på embets- och tjenstemän. Äfven sådane väljande, som innehafva statens högsta embeten, följde denna regel, för att åt öfverläggningarne lemna det största möjliga oberoende. Men efter denna inskränkning torde äfven i detta stånd valet för det mesta kunna anses hafva varit ett fullt lämpligt landtdagsval. Att så inom det ena som andra ståndet ett och annat misstag skett, detta kunde under alla förhållanden och äfven isynnerhet vid val till en första landtdag inträffa.

30

40

50

Tryckningen af Utskottets protokoller har just icke fortgått med stormsteg. De äro dock nu fullständigt tillgängliga.

Hvar och en, som genomgår dessa protokoller, finner lätt, att i dem mycket förekommer, som vittnar om obekantskap med ämnena och ovana vid att uppfatta kärnan af ett ärende i fråga. Ofta nog synas ledamöterna icke hafva egnat frågorna något föregående studium och öfvervägande. Och en lätt förklarlig håg, på flera håll framstående, att hålla tal i allt och öfver allt, ökar betydligt antalet af de yttranden, som innebära uppenbara misstag eller äro jemförelsevis betydelselösa. Allt sådant är dock föga oväntadt i en rådplägende församling, hvars medlemmar för första gång finna sig kallade att afgifva ett råd i statens allmänna angelägenheter. Men detta har föga att betyda, emedan dock förhandlingarne förete talrika om sakkännedom och klokhet vittnande, för hvar man upplysande framställningar, och af de beslut, till hvilka Utskottet kommit, jemförelsevis ganska få torde kunna antastas såsom mindre väl betänkta. För vår del erkänna vi derföre tacksamt de lärdomar, vi ur Utskottets protokoller inhemtat.

Det bör också icke förtigas, att friheten i Utskottets förhandlingar i icke ringa grad stördes af ett agiterande parti inom och utom detsamma. Protokollerna bära i mindre grad positivt vittnesbörd härom. I allmänhet läser protokollet tillkommit i en form, som ingalunda kan lofordas. Det var sed, att utlåtanden försvunno och andra tillkommo, som bragte osammanhang i förhandlingarne, medan vid justeringarne icke alla medlemmar voro närvarande, isynnerhet sedan förhandlingarne den 6 Mars afslutats, men protokollsjustering återstod ända från sammanträdet den 19:e Februari, och justeringen fortgick ända till den 14:e, under hvilken tid ett antal medlemmar redan afreste från Helsingfors. Det saknades också icke exempel, att en förhandling helt och hållet utgick ur protokollet. Särskildt gäller det om hemställandena, att en del Utskottsmedlemmar icke torde hafva sett dem, förrän i tryck. Mot allt sådant kan anmärkas. Förfarandet är väl icke i alla delar olagligt, om man tager vanlig tillgång i kollegier till mönster. Men det är i en vald rådplägende församling icke passande. Redan en meningsändring vid justeringen är icke önskvärd; ty vanan dervid lemna fältet öppet för partibearbetningar. Men än mindre borde det vara tillåtet, att då inkomma med helt nya andraganden. Och att en medlem med sitt namns underskrift deltager i yttranden, hvilkas kontext han icke ord för ord känner, detta är i hvarje fall obehörigt. Att paragrafer ur protokollet utstrykas, saknar väl icke exempel. Men sådane borde icke i oträngdt mål tjena till efterföljd. Vi nämna allt detta icke i afsigt att tadla Utskottets förfarande, utan såsom en erinran, att det icke borde göras till mönster äfven vid en blifvande landtdag. Till och med uppläsandet af färdiga skriftliga diktamina vid sjelfva förhandlingen är i en del representantförsamlingar med rätta förbudet; ty sådant icke blott fördröjer dess fortgång, utan leder äfven till frågornas intrasslande och lemna blott skriffärdiga personer utom församlingen tillfälle att i den låta sitt ljus lysa. Äfven i Utskottet anmärktes, att vid de tidigare sammanträdena t. ex. medlemmarnes ur bondeståndet muntliga anföranden voro på sak gående, upplysande och vackra, men att, sedan vissa af dessa medlemmar började inkomma med färdiga skriftliga andraganden, detta förhållande till stor del upphörde. Också finner man, att sådane fabrikater, såsom nödvändigt ske måste, stå der utan allt sammanhang med diskussionen. Det vore högst önskligt, att den Finska tidningspressen skulle fästa det hedervärda ståndets uppmärksamhet på detta förhållande. Man har genom tillgången i bondeståndet

vid Svenska riksdagarne ett tillräckligt varnande exempel på den missaktning för ståndets sjelfständighet, den nämnda oseden föranledt. Ty ingen kan bära aktning för sådane andraganden, vanligen tillverkade af de talrika ordinarie- och extraordinarie- i ståndets kansli.

Före Utskottets ordinarie-sammanträden föregingo, såsom känt, ett par extraordinarie sammankomster, vid hvilka skulle rådslås om den hållning, Utskottet borde antaga med afseende på sitt uppdrag. Redan i veckor förut kände man kring landet, hvar och när sammankomsten skulle hållas, och hvad vid den skulle beslutas. Man skulle nemligen ungefär följa det i Svenska Aftonbladet angifna programmet, icke ingå på diskussion af frågorna, utan i en protest mot Utskottets laglighet tillika framhålla hvarjehanda allmänna besvär. Beräkning och förutsägelser råkade likväl stanna vid denna rök. Till den första sammankomsten inviterades vissa Utskottsmedlemmar; blott en och annan infann sig objuden; men det oaktadt uppträdde en så stark majoritet mot alla dylika, under förevarande förhållanden rätt pojkak-tiga demonstrationer, att vederbörande icke ens vågade rycka fram med öppet förslag dertill, utan blott i halfqväden visa förordade något slags protesterande. Vid ny sammankomst bragtes den vid Utskottets öppnande af kanslirådet Arppe upplästa adressen till stånd. Denna var i denna form enligt vår tanke fullkomligt på sin plats. Ty det måste med afseende på Utskottets först efterhand nogare bestämda uppdrag anses för rätt, att det till protokollet nedlade sin uppfattning af detsamma. Sagde diktamen protesterar, såsom hvar och en finner, mot ingenting, ehuru man icke försummat att utsprida en så sanningslös uppgift, hvilken sedan genomgått Europas tidningar: att nemligen Utskottets sammanträden skulle börjat med en protest mot dess konstitutionsen-lighet. Åberopandet af, hvad i Kejsarliga kungörelser angående Ut-skottets uppgift stadgas, utgör ett erkännande, att Utskottet, såsom det borde och icke annat kunde, ville i öfverensstämmelse dermed handla. Då der tillägges: »samt i enlighet med, hvad ett stort antal valmän uttalat», åtog sig väl Utskottet en något fri tolkning af de brokiga valreservationerna; men det kunde icke heller sätta sig ned att nagelfara med dessa, och man måste erkänna det verkliga taktfulla deri, att Utskottet gaf dem samma färg af att blott uttala, hvad valmännen i kungörelserna läsit. Att andragandet börjar och slutar med tacksam-hets- och tillgifvenhetsbetygelser för Monarken särskildt med afseende på det Nådiga löftet om Landtdagens snara sammankallande fulländar dess värdiga form.

Också genljöd adressen och det Lefve! hvarmed den slutar och Utskottets medlemmar började sin diskussion, bortom Finlands grän-ser. Reformernas vänner i Kejsardömet jubilerade; deras motståndare, som förespått olycka af detta försök och af en sådan utgång väntade stöd för sina planer, stodo flata och tysta. Här i landet harmonierade med dessa senare den ringa skara af dittills okända patriotiska storheter, som väntade något spektakel af det slag, hvarunder dylika storheter pläga krypa upp. Ty allt förnuftigt folk i landet fröjdades deröfver, att en tid af osäkerhet och misstro var förbi, och att krisen endast påskyndat det resultat, landtdagens sammankallande, hvilket åtminstone alltsedan den 23 Augusti 1861, då Kejs. Senatens förslag till *Landtdagsfrågor* publicerades, bort kunna såsom säkert förutses.

Man skulle tycka, att, då nu Utskottet engång för alla förklarar, att det »i öfverensstämmelse med» Regeringens påbud fattade sina »utlå-tanden afgifvas, icke å landets och ståndens vägnar» utan endast vara »uttryck af enskilda, församlade finska medborgares åsigt», dess

medlemmar allmänt skulle funnit sig oförhindrade att uttrycka dessa sina åsikter. Men redan protokollet vittnar mångfaldigt, att så icke var händelsen: och Utskottets historia utom protokollet upplyser detta än bättre.

10 Ännu förrän första frågan kom till diskussion väcktes förslag, att reducera antalet af de ärenden, hvilka Utskottet genom votering förklarar vara »för landet de angelägnaste och af mesta vikt samt således i främsta rummet böra till behandling vid landtdag företagas.» Det yrkades, att Utskottet borde afse icke ärendenas vikt, utan blott huruvida förslag till desammas afgörande kunde lättare utarbetas och landtdag föreläggas; »Europas tillstånd» gjorde hvarje dröjsmål vådligt; Ministerstatssekreterarens skrifvelse, hvori Monarkens löfte om Landtdagens sammankallande kungjordes, innehölle en uppmaning att skynda. Förslaget och den uppfattning af Utskottets åligganden, det innebar förkastades dock af pluraliteten. Men det återkom i ny form under behandlingen af första frågan (den 6:e i Senatens förslag). Utskottet borde endast godkänna grundsatsen om qvinnans myndighet vid viss ålder, yrkades det, utan att ingå på några detaljförslag i ämnet. Samma förfarande borde i alla frågor följas, och medlemmarne undvika alla i detalj gående yttranden. Pluraliteten lät dock icke heller 20 nu sin fria yttranderätt genom ett sådant beslut bindas. De funnos, som förklarade sig icke skola åtlyda detsamma, om det fattades. Man stannade vid att öfverenskomma, att utlåtandena skulle affattas i möjligaste korthet, »utan att derföre något band eller inskränkning lades på en hvars fria yttranderätt.»

I samma syftning, som röjer sig i dessa förslag, agiterades Utskottsmedlemmarne utanför sammanträdena. Tidningarne voro oblyga nog att anställa beräkningar öfver, hvad Utskottet kostade landet för dag och månad, åstadkommande höga siffror genom att antaga, att förhandlingarne skulle räcka bortåt ett år. På ett halft sekel hade landets allmänna angelägenheter icke med den offentlighet som nu i Utskottet förhandlats. Långe hade deras afhandlande i pressen varit mer eller mindre bundet. Nu voro af landet valda förtroendemän samlade, för att angående de viktigaste allmänna ärender öfverlägga. Öfverläggningarne offentliggjordes dag för dag. Man kände noggrant, hvilka frågor, som följande dag skulle förhandlas. Tidningspressen hade sig öppet lemnadt, att med sin kritik följa förhandlingarne och att genom upplysande undersökningar och framställningar inverka på Utskottets beslut och förslag. Men om något sådant blef icke fråga. 40 Man beskärmade sig i stället öfver Utskottets dyrhet för statskassan; man behandlade dess förhandlingar med ett tillgjordt förakt; man dolde icke sin ovilja öfver dess tillvaro, sin otålighet, att se detsamma ju förr dess hellre abdikera. Hvad icke i tryck blef synligt, det meddelades Utskottets medlemmar muntligen vid deras dagliga klubb-sammankomster och i andra samkväm. De fingo veta, att det var icke blott allmänhetens önskan, utan äfven Regeringens, att de skulle stöka undan sitt skenuppdrag så fort som möjligt, att Utskottets utlåtanden ingenting hade att betyda o. s. v.

50 Man har svårt att afgöra, hvilken meningen med allt detta var. Ostensivt var syftningen, att påskynda Landtdagen och att hindra Utskottet ingripa i dess befogenhet. Men det inses lätt, att den skulle desto mera fördröjas, ju mindre frågorna i Utskottet utreddes, ju färre data för Regeringsförslagets utarbetande dettas förhandlingar lemnade, och ju omognare dess utlåtanden skulle utfalla. Hade det varit görligt, att enkelt förorda Kejs. Senatens förslag, kunde det låtit säga sig, att

Utskottet bort utan vidlyftigare diskussion afgifva ett härtill syftande utlåtande. Men då det visade sig, att en större eller mindre fraktion af Utskottet i icke så få punkter var af annan mening, än Senaten, skulle ett sådant förfarande icke kunnat försvaras. Att åter något Utskottets yttrande skulle kunnat inkräkta på Landtdagens rätt, en sådan mening kunde dåmera icke göra anspråk på att anses för upprigtig. Det oaktadt fortfor den påpekade agitationen. För vår del hysa vi, på grund af den kännedom om personer och förhållanden, vi ega, den afgjorda öfvertygelse, att densamma utgick ur dels lättsinne, dels vissa individers intresse vid att hålla sig uppe såsom chorförare, dels ur motviljan att medgifva, att man före Utskottets sammanträdande fäktat i vädret.

10

Att under anförda förhållanden osäkerhet skulle råda i Utskottets uppträdande och förhandlingar, kan icke förefalla någon underligt. I medlemmarnes yttranden uttryckes derföre fortfarande farhågan för att säga något mera, än som kunde anses lämpligt, att ingå i otillättna detaljer o. s. v. Man finner denna tveksamhet äfven på sådane håll, der den icke borde väntas. Tvärtom ser man på andra, derifrån eljest denna oro i församlingen underhållits, vid sina tillfällen all tveksamhet försvunnen och vederbörande utan skrupler inkasta sig i detaljer och äfven de mest oväntade utflygter från sak i fråga. Utskottet tvekar icke att ännu i sin hemställan till Hans Majestät (om hvilken vi nedan skola tillägga några ord) framkomma med en bekännelse om denna sin osäkerhet samt om sina farhågor att aflägsna landtdagen!

20

Vi upprepa det derföre: det är glädjande, att under dessa ogynnsama förhållanden och dem oaktadt i Utskottets förhandlingar finna så mycket för ämnet verkliga upplysande, och att kunna erkänna, att dess utlåtanden för det mesta torde öfverensstämma med den upplysta allmänna meningen om, hvad i de förevarande frågorna är det rätta och för fäderneslandet båtande.

De, hvilkas ovilkorliga pligt det varit, att redligt understöda Utskottet i lösandet af dess uppgift, men hvilka tvärtom gjort allt sitt till, för att förvirra detsamma, ja att förvända dess för fäderneslandet gagneliga verksamhet till en nullitet, de skola väl ännu i en framtid se sina tillgöranden öfverlemnade åt en rättvis dom – om nemligen framtiden händelsevis vårdar sig om, att taga reda på dem och deras gerningar.

30

Vi bespara till längre fram berättelsen om ett par episoder, tillhörande nyss afhandlade kapitel i Utskottshistorien, och öfvergå till en kortt öfversigt öfver det väsentligaste i dess tillgöranden. Härvid skola vi förnämligast till betraktande upptaga de Utskottets utlåtanden, hvilka afvika från Kejs. Senatens förslag i ämnet. Villigt erkänna vi försummelsen, att icke tidigare hafva häråt egnat bladets spalter. Ju mera sällsynt det är, att regeringsförslag till en representantförsamling med den öppenhet och fullständighet, som det i detta land skett, offentliggöras och underkastas det allmänna bedömandet, desto större borde pressens förpligtelse vara, att hålla allmänna uppmärksamheten på dessa förslag fästad. Det är icke likgiltigt, hvilken form Regeringens förslag till Landtdagen erhålla, äfven om den allmänna syftningen i desamma, det ändamål, som genom deras antagande skall förverkligas, erkännes vara gagneligt. Genom förvända detaljbestämningar kan ändamålet förfelas. Och det inträffar sällan, att en rådpläggande församling kan uppställa en lag eller en författning sådan den vara bör; hvarföre äfven det vanliga är, att den af regeringen begär ett så eller så beskaffadt förslag, att för en följande församling framläggas. När åter författning i ämnet under mellantiden af regeringen utfärdas, händer icke sällan, att den utfaller mindre tillfredsställande. Ingenting är

40

50

derföre önskligare, än att regeringsförslagen genast må göras i sådan form, att representationen kan till dem bifalla, åtminstone med så få ändringar som möjligt. Med ett och annat af Utskottets utlåtanden synes nu förhållandet vara att dess upptagande till regeringsproposition skulle gifva föga hopp om bifall från ständernas sida. Desto viktigare hade det varit, att åtminstone dessa utlåtanden kommit till offentlig diskussion. Men äfven der Utskottet uttalat landets allmänna opinion, är det af vikt, att detta Styrelsen till ledning erkännes och framhållnes. Å andra sidan åter kan man icke vänta, att ständens representanter till Landtdagen skola medföra en klar insigt och någon öfverensstämmande öfvertygelse i frågor, hvilka äro för dem mer eller mindre nya. Äfven med afseende härå är derföre den offentliga diskussionen i tryck af dessa frågor högst påkallad. Och med de lärdomar, erfarenheten i alla länder ger om den långsamhet, med hvilken en upplyst allmän opinion i allmänna ärenden bildar sig, kan det ingalunda anses för tidigt, att i tryck afhandla sådane ärenden några månader före deras afgörande, isynnerhet i ett land, der det verksamma deltagandet i desamma i decennier hvilat, och der det äfven tidigare varit inskränkt till en jernförelsevis ringa krets.

Vi förbigå den af Utskottet uppgjorda indelningen af frågorna i mer eller mindre brådskande och till Landtdags handläggning lättare förberedda. Det säger sig sjelf, att t. ex. ny strafflag, ny sjölag, ny kyrkolag icke kunna till första landtdag utarbetas. Äfvenså upptager Kejs. Senatens protokoll flera både lagfrågor och ekonomiska ärenden, hvilkas afgörande icke är så riksviktigt, att dermed icke kan dröja tillen andra eller tredje Landtdag. Man kunde anse, att Utskottet till de serdeles brådskande ärenderna hänfört åtskilligt, hvars vikt ingalunda är så serdeles stor. Af många skäl synes det önskligt, att första landtdag icke må öfverhoppas med en alltför stor mängd ärenden.

De lagförändringar, angående hvilka Utskottet yttrat en från Senatens förslag afvikande åsigt, upptagas här betecknade med samma ordningsnummer som i Senatens protokoll:

!:o Tillstyrkes stadgande om mognare ålder för qvinnans inträde i äktenskap, men afstyrkes förändring i de författningar, som tillåta allmogens söner giftermål vid 18 års ålder.

Påtagligen äro 18 år hos mannen en alltför tidig ålder för ingående af äktenskap. Endast undantagsvis är han i vårt klimat vid denna ålder fysiskt utbildad; och andligen är han då ännu alltid och allestädes en slyngel, utan erfarenhet, utan omdöme, ledd af ögonblickets ingifvelser. Det i lag medgifna undantaget har sin grund i ekonomiska förhållanden. Om nemligen en bondson vid denna ålder nödgas öfvertaga hemmanets vård, behöfver huset också en värdinna. Lämpligen synes derföre medgifvandet kunnat inskränkas till de fall, då sagde öfvertagande är nödvändigt genom fadrens död eller hans oförmåga, i följd af sjuklighet eller eljest, att gods sitt värda, äfvensom då moder icke finnes i lifvet eller af någon orsak är ur stånd att förestå värdinneskapet. Och icke heller då synes det nödigt att göra undantag för andra, än dem, hvilka såsom hemmansegare eller jordtorpare hafva ett jordbruk att sköta, så att Författningens: »eller annat fast näringsfång» synes böra utgå. Vi anse detta följa deraf, att medgifvandet är ett undantag, grundadt på anförda ekonomiska skäl, och att det derföre icke bör sträckas längre, än hvad nödvändigheten fordrar. Skulle Författningen helt och hållet upphävas, skulle det tvångsmål, hvori en sådan ung hemmansinnehafvare skulle försättas, att antaga en fremmande hushål-

lerska, icke blott vanligen medföra en sämre ekonomi, utan ofta föranleda förhållanden mellan de båda, hvilka, äfven om de sluta med äktenskap, äro tillfälliga och icke lemna någon borgen för framtida god sammanlefnad, isynnerhet som det i dessa fall alltid måste inträffa, att qvinnan är den äldre. Äfven i sedlighetens intresse kan derföre medgifvandet hafva sitt gagn. Att det deremot i sitt nuvarande omfång befordrar sedligheten, är föga antagligt. Tvärtom måste den allmänna åsigten, att bondsöner vid 18 års ålder äro giftvuxna och till äktenskap berättigade, föranleda ett förhållande mellan könen och deraf uppstående förbindelser utom äktenskapet, som eljest icke skulle ega rum. Det är visst svårt, att genom lagbud utplåna inrotade föreställningar och aflägsna med dem sammanhängande oseder. Men hvad en slapp lagstiftning felat, kan dock endast genom en allvarligare botas. 10

6:o Tillstyrkes qvinnans myndighet vid någon bestämd ålder och dessutom, i öfverensstämmelse med en i Senaten särskildt yttrad mening, giftomannarättens upphörande med afseende på myndig qvinna, med undantag likväl för faders och moders bifall, som fortfarande skulle erfordras.

Denna fråga var den första, Utskottet behandlade. Det var pêle-mêle under diskussionen om densamma, som frågan angående omfånget af yttranden och utlåtanden ventilerades och till och med proposition och omröstning i denna extrafråga påyrkades. Ehuru diskussionen ingick på frågan om myndighetsåldern, sättet för myndighetens legitimerande o. s. v., greps Utskottet af förskräckelse för denna detalj och kastade i sitt utlåtande densamma öfver bord. 20

Nu är det visst fallet, att sådane kvantitativa bestämningar, som här myndighetsåldern, icke kunna grundas på någon princip, utan äro en klokhetssak. Det har derföre sin svårighet, att i en större församling komma till någon allmännare öfverensstämmelse i desamma. Att alltså Utskottet lemnade saken oafgjord, kan hafva sin goda grund, emedan afgörandet i alla fall varit blott en mening. Men då detsamma, för att undgå detaljen, utlåter sig, att vid lagstiftandet härom bör, »så vidt sig göra låter, afses qvinnans tryggande mot de vådor, som kunna vara med ifrågavarande förmon förenade», så är detta något så sväfvande och betydelselöst, att frasen ingalunda förtjenat upptagas. Frågan är nemligen just den: innebär qvinnans myndighet större vådor, än mannens? Besvaras den nekande, så behöfvas här inga särskilda lagliga »formaliteter.» Att ens afgöra hufvudfrågan ur den aprioriska satsen, att qvinnan är lika berättigad med mannen, tillhör icke lagstiftaren; och äfven den mest radikala vidhållare af satsen är genast färdig att förneka qvinnan jemnlighet i politiska berättiganden, i kyrkans angelägenheter o. s. v. Qvinnans medborgerliga berättiganden följa med hennes erkännande i familjen, detta åter med folkens civilisation. Hennes myndighet och lika berättigande öfver egendomen med mannen blir gagnlöst, der hon är utan anseende och makt att styra i familjen; den blifver då blott en källa till oenighet och upplösning i familjelifvet. Sin makt i detta åter har qvinnan i förhållande till sin och mannens bildning. Det är alltså ytterst af bildningen hos ett folk och en samhällsklass äfven hennes medborgerliga berättiganden i sjelfva verket bero. Det är efter den »vådorna» skola mätas, och efter vådorna sjelfva grundsatsen: myndighet eller icke myndighet. 30 40

I det moderna samhället kommer härtill en ny synpunkt, men som angår endast ett undantagsförhållande. Ett antal kvinnor lefva fortfarande utom familjen, oförsörjda. De behöfva myndighet, för att kunna lifnära sig. Men att lagstifta för alla på grund af detta undantag,

kan icke försvaras. Äfven vådorna af myndigheten för dessa qvinnor böra icke komma i beräkning; ty utan vådan kan fördelen icke finnas. Det är vådligt att gifva en ung qvinna, som har förmögenhet, rätt att fritt disponera öfver densamma, ty dåliga män skola ruinera den; men det är än vådligare, att för en fattig qvinna inskränka möjligheten till förvärf och försörjning just i de år, då nöden lättast lemnar henne åt förförelsen.

Med alla de olägenheter, som åtfölja det nya Svenska stadgandet, att qvinna bör särskildt ansöka myndighet, har detsamma dock det goda
10 med sig, att saken öfverlemnas åt hennes fria val. En ädelt sinnad qvinna, i goda eller drägliga familjeförhållanden, och som icke af behofvet att sjelf lifnära sig drifves dertill, skall icke begagna sig af denna frihet.

Hvad som här blifvit sagdt om myndigheten har sin tillämpning äfven på frågan om hustrus rätt att ensam råda öfver sin enskilda egendom. Om något förändradt lagstadgande i detta hänseende har fråga icke blifvit väckt. Men det vore väl, om för hustrun någon utväg funnes att rädda hennes egendom ur en misshushållares händer.

7:o Senatens förslag till total omarbetning af lagarna om förmynderskap inskränkes till förslaget att omarbete Ä. B. 23 kap. 1 §.

8:o Bland förbehåll vid fastighetsöfverlåtelse, hvilka Senaten ansett böra genom lag förebyggas, uteslutes af Utskottet det om äktenskap inom kontrahenternas slägt. Förbehåll om återköp och sytning anses deremot påkalla lagstiftande maktens mellankomst i det af Senaten angifna syfte, hvilken dock borde ske »med all varsamhet och tillbörlig aktning för egande- och dispositionsrättens helgd.»

Det förstnämnda slaget af förbehåll synes vara uteslutet på den grund, att det icke kan medföra någon laglig förpligtelse till äktenskap mot de ifrågavarande personernas vilja. Men detta har, såvidt vi inse, intet
30 med saken att skaffa. Det är icke tvungna äktenskap, utan återgång af fastighetsöfverlåtelsen, Senatens förslag afser att förebygga. Angående de andra båda förbehållen åter stannar Utskottets utlåtande vid en föga dold motsägelse. Det är dispositionsrättens inskränkning, hvarom fråga är. Utskottet står här uppenbart allt ännu under inflytelse af den hos detsamma in jagade förskräckelsen för dess egen tillvaro och söker komma ifrån frågornas besvarande med allmänna satser.

I många länder är majoraters inrättande förbjudet. Äfven hos oss fordras dertill särskildt tillstånd. Det är en inskränkning i egarens fria
40 dispositionsrätt. Många andra inskränkningar finnas med afseende på det allmänna bästa och måste anses för berättigade.

Sytningarne äro, såsom de för närvarande missbrukas, påtagligen förderfliga. Att belasta jorden med sådane onera för en obegränsad framtid tillåtes af lag icke. Inteckningar gälla blott tie år. Det vore också
skäl att inskränka sytnings-öfverenskommelsers giltighet till någon viss tid. Skulle de t. ex. icke få afslutas för längre tid än 25 år, vore härigenom vunnet; 1:o att en hemmansegare icke i förtid, vid ännu kraftig ålder, skulle sätta sig i ro; 2:o att sytningstagarens död icke blefve för sytningsgifvaren önskvärd, emedan den icke inverkar på kontraktet. Då skulle icke heller lätt flera sytningstagare på samma lägenhet uppstå.
50 En talare i Utskottet anmärker, att sytningsförmoner beviljas, emedan penningar till köpet äro svåra att erhålla, men att med framtida lättnad i sistnämnda hänseende äfven sytningarnes antal skall förminska. Härtill skall äfven den friare jordafsöndring, Senaten och Utskottet föreslagit, ytterligare bidra; och isynnerhet den senare omständigheten är egnad att ersätta den inskränkning i den fria dispositionsrätten,

det föreslagna stadgandet angående sytningar skulle medföra.

11:o Till förslaget angående lättad jordafsöndring och hemmansklyfning tillägges den önskan, att egolotters afskiljande må inskränkas till ett af lag bestämdt minimum, och att denna lag må lämpas efter de olika förhållandena i landets skilda delar.

Det är ett svårt uppdrag, Utskottet genom dessa önskingar gifvit lagstiftaren. Föga nog torde någon annan utväg kunna påfinnas, än den vid hemmansklyfningar hittills följda, att öfverlemna pröfningen och afgörandet åt häradsrätterna, likväl utan annan föreskrift för pröfningen än den, att hemmansstommen skall bibehållas vid så mycket åker och äng, fiskevatten eller annan fördel, för hvilken den skattar, att skatterna pröfvas kunna utgå af densamma. Om maximum för arrendetermin skulle utsträckas från 50 till 100 (eller 99) år, skulle troligen jordafsöndringar mindre eftersträfväs, emedan ett årligt arrende är lättare utgjordt, än en köpeskilling lånad eller hopspasad.

Frågan är utan tvifvel en bland de viktigaste af de lagfrågor, som komma att Landtdagen föreläggas. Det är glädjande finna, att numera både hos styrelsen och allmänheten nödvändigheten af lättad jordafsöndring gjort sig erkänd.¹ Vi fästa särskildt uppmärksamheten på den talares i Utskottet yttrande, som erinrat derom, huru den lösa befolkningen årligen rekryteras med jordegares och torparens yngre söner och döttrar, hvilka med en ringa eller allsingen utlösen gå från hemmet, för att blifva backstugusittare eller inhysingar. Man yrkar nu på jemnlik arfsrätt för bondens döttrar. Förhållandet skall härigenom allsicke förändras. Ty om arfsmedlen icke kunna fästas i en jordlott, äro de snart förstörda.

12:o Utskottet anser rättigheten till börd af jord å landet, hvars inskränkande endast till säljarens barn och föräldrar Senaten föreslagit, böra bibehållas äfven för syskon.

Att jorden bibehålles i släkten är otvifvelaktigt god princip. Men fråga är, om bördsrättigheten verkligen bidragit och bidrager härtill. Sällan torde det inträffa, att jorden icke lika gerna säljes åt en anhörig som åt en fremmande. Endast då den gått i mät för skuld, inträffar det, att en anhörig genom att öka konkurrenternas antal får betala högre pris för densamma. Men att aflägsna denna konkurrens genom bördsrätten, är en uppenbar orättvisa mot fordringsegarene, i synnerhet som, när bördsanspråk kan förutses, ingen köpare gerna vill inlåta sig på en gagnlös handel.

14:o Utskottet yrkar, att i ett blifvande förslag till lag mot djurs

¹ Förfäktandet af denna åsigt gaf den hufvudsakliga anledningen till tidningen Saima's och äfven Kanava's indragning. Dåvarande guvernören i Wiborgs län, Hr Baron Casimir von Kothén, företog sig att vägra ett antal kronobönder i länet immission på de af deras fäder besutna hemmansdelar, för att åter sammanslå dessa till större possessioner. Tidningen Kanava berättade om detta afhysande och om de familjers hårda lott, hvilka sålunda blefvo fördrifna från sina hem. Saken upptogs i Saima och en polemik rörande gagnet eller skadan af jordens klyfning uppstod mellan sistsagde blads redaktion och baron von Kothén såsom insändare i Borgå Tidning. Från d. v. Generalguvernören eller kanske rättare från hans högra hand i Finlands angelägenheter, geheimerådet Fischer, för landet olycksalig i åminnelse, kom korrt derpå till Senaten en framställning angående sagde båda blad, hvilken hade deras indragning till följd. Så farligt var det den tiden att tänka och skriva i dylika frågor. Det bör nämnas, att guvernörens i Wiborg tillgöranden icke ens uttryckligen omförmältes, än mindre hans embete eller namn vid tillfället nämndes, hvarföre också Saimas redaktion först ansåg saken gälla donationsbönderna i Wiborgs län. Liknande exempel på den ovilja, hvarmed senare allmänt gillade och erkända yrkanden mottagas af intresserade personer, äfven sådana som lyckligtvis icke hafva makten, kunde anföras i mängd ej blott från den tiden.

misshandling må utsättas bestämda straff för skilda slag af misshandling.

17:o Innefattar sju särskilda lagförslag under Momm. *a-g*:

vid *a*) motsätter sig Utskottet Senatens förslag till räntans frigifvande, men biträder det alternativa förslaget att inskränka förbudet mot högre ränta än 6 proc. som väl vill säga, att Utskottet ansett diskont-räntan böra frigifvas; och dermed torde äfven det för tiden nödiga i saken vara vunnet;

10 vid *e*) förordas, att det af Senaten föreslagna ansvar för den, som vägrar erkänna sin skuldsedel, må utsträckas till förnekande af skuld öfverhufvud;

vid *d*) tydes Senatens förslag att inskränka proprieborgesmans ansvarighet derhän, att sådan borgen borde afskaffas, men tillägges, att vid solidarisk borgen löftesman likväl skall ansvara endast för sin anpart;

Detta senare är svårt att förstå. Skall solidarisk borgen finnas, så måste väl löftesmannen ansvara en för alla. Upphör ett sådant ansvar, så har ju solidarisk borgen ingen laglig betydelse.

20 vid *g*) gillar Utskottet inskränkning i tiden för handelsboks beviskraft, som Senaten föreslagit, men tillägger önskan, att förmonen af denna må utsträckas till andra affärsmän än handlande, likväl så, att en på bok stödd fordrans rättighet icke skulle få med ed bekräftas, utan edgång åligga gäldenären, om han bestrider fordran. Sistnämnda viktiga ändring förordar Utskottet på grund af lagens allmänna grundsats, att käranden icke får med ed fylla bristande bevisning.

30 19. Hvad Senaten föreslagit om ny konkurslag, förändrade bestämningar angående de s. k. tysta förmonsrätterna och inteckningar samt särskildt rörande förmonsrätt för enskilda medel i exekutors hand, biträder Utskottet, under förbehåll endast, att myndiga barns förmögenhet fortfarande borde åtnjuta slik förmonsrätt.

Vi afbryta här, för att i nästa nummer fortsätta denna öfversigt. Det skulle erfordrat alltför stort utrymme att återropa de i Utskottet för afvikelserna från Senatens förslag anförda skäl, likasom att anföra de motiver, på grund af hvilka Utskottet förenat sig med Senaten i öfriga punkter. Redan hvad vi hittills berättat om Utskottets verksamhet, bevisar mer än tillräckligt, att densamma icke varit för landet gagnlös. Det skall af berättelsens fortsättning än mera träda i dagen. Vi hoppas också denna berättelse skall föranleda flera än en läsare, att förskaffa sig exemplar af Utskottets protokoll. Och hvar och en, som med kärlek för Finlands framtid läser detsamma, skall med oss glädjas öfver Utskottets i dess helhet allvarliga bemödanden att främja den.

40 Den dålighet, som vill begrafva dessa bemödanden i glömskan och med dem frukten af desamma för de viktiga reformer, åt hvilka de blifvit egnade, skall väl icke triumfera. Pluralitetens i Utskottet uppträdande är en borgen derför, att män i landet finnas, hvilka icke låta sig terroriseras, utan enkelt fasthålla vid, hvad stunden erbjuder dem af gagnelig verksamhet. Detta är sannerligen redan så mycket, så omfattande och för fäderneslandet viktigt, att äfven den största insigt och förmåga deri hafva ett mer än tillräckligt fält för sina ansträngningar.

50 De, hvilka vid denna rikedom på ämnen för det patriotiska intresset gapa efter nya politiska tilldragelser och söka inleda andra i detta gapande, de begära i sjelfva verket endast att finna sin egen oduglighet ursäktad genom andras deltagande i deras blaserade orklöshet.

När engång alla de frågor, hvilka redan äro framställda att afgöras,

hunnit till sin slutliga lösning, och denna är sådan, att den motsvarar samtidens bildning och landets kraf, då är i sanning icke ett ringa arbete gjordt, och det Finland, som då är, skall hafva en skepnad, hvilken ingen af dess söner ännu för några år tillbaka såg i sina drömmar om framtiden.

Aldraminst tro vi, att Styrelsen af den skenbara ringaktning, hvarmed Utskottets utlåtanden mottagits, skall föranledas att lemna dem utan uppmärksamhet. Den öfvertygelse, Utskottet uttalat, bör icke anses för en ringa bråkdelen af den upplysta allmänna opinionen i landet. En blifvande Landtdag torde icke i alltför många punkter komma att yttra sig i motsats till densamma.

10

(n:o 9)

II.

Vi fortsätta den i senaste nummer började öfversigten af Utskottets verksamhet, i det hopp att förmå bringa de maktpåliggande ärenden, den omfattar, offentligen till tals, såsom förut inskränkande våra anmärkningar till de frågor, i hvilka Utskottet yttrat någon från Kejs. Senatens förslag afvikande mening, och signerande frågorna med den nummer de hafva i Senatens förslag.

20. I denna viktiga fråga om brottmålslagens reform sluter sig Utskottet hufvudsakligen till, hvad Senaten föreslagit. Brottmålslagens totala omarbetning erfordrar naturligtvis en tid och ett arbete, jemte förnyade granskningar af första förslaget, som måste göra det osäkert, när detsamma kan ständerna föreläggas.

20

Utskottet har lika litet som Senatens pluralitet föreslagit någon förändring rörande döds- och spöstraffet, förrän lagen i dess helhet blir omarbetad. Ingenting synes dock hindra dödsstraffets borttagande för ett antal brott, vid hvilka det i följd af Monarkens benådningsrätt likväl icke någonsin användes. Få länder hafva haft samma tillfälle att vinna erfarenhet om dödsstraffets obehöflighet före dess afskaffande. Man kan på goda skäl gå än längre, än hvad Hr Senator Bergboms i detta hänseende till Kejs. Senatens protokoll afgifna särskilda votum innehåller. Äfven dödsstraff för politiska brott har nemligen i vår tid blifvit erkändt för, hvad det är och visat sig vara, ett medel i politiska partiets händer till vild hämnd eller till farliga motståndares undanrödjande. Uppror med vapen i hand är väl ett brott af den art, att den skyldige derigenom sjelf lemnar sitt lif till spillo. Äfvenså är politiskt mord så i hög grad farligt och förkastligt, att dödsstraff för detsamma må anses berättigadt, då också ett sådant brott upphäfver allt samhällstillstånd. Men 1734 års lag stadgar dödsstraff äfven för blotta ordet, det muntliga eller skriftliga. Så för lasteligt tal mot Monarken eller rikets råd. Att Monarken aldrig skall låta dödsstraffet för ett sådant brott gå i verkställighet, torde kunna tagas för gifvet. Så mycket onödigare är det, att denna straffbestämmelse kvarstår. Olägenheten häraf blir så mycket större, om, såsom man har skäl att hoppas, en tryckfrihetsförordning upphäfver censuren. Denna stränga lag tvingar nemligen Monarken, att för sådane fall sjelf uttala straffet för förbrytelsen. Äfven menige mans upphetsande till olydnad mot öfverheten och sammanrotningar i sådan afsigt äro, om i senare fall intet väpnadt motstånd sker, i samhällsskickets närvarande tillstånd icke så farliga förbrytelser, att icke annat strängare straff förmår stäffa dem.¹

30

40

50

Öfvertygade derom, att dödsstraffet lika litet som andra straffarter

¹ Ehuru icke ett politiskt brott är äfven hädelse mot Gud, Guds ord och sakramenterna hellre förtjent af därhus eller medlidande, än af döden.

kan a priori förkastas, finna vi det icke förunderligt, att Utskottet icke tillstyrkt dess afskaffande. Men väl synes det, att Utskottet bort och kunnat gå något närmare in på frågan och göra sig reda för de fall, der detta straff är lika omenskligt som obehöfligt. Märkvärdigare är, att i Utskottet lika många röster voro mot som för spöstraffets afskaffande. Man bör dock hoppas, att inom icke så lång tid, när frågan engång blifvit väckt, allmänna meningen skall erkänna det barbariska och ändamålslösa i detta straff. Äfven här hade det varit önskligt, att Utskottet vågat något mera fördjupa sig i lagbudens detalj. Der finnes
 10 i detta hänseende en sats i vår lag uttalad, som innebär en upprörande orättvisa nemligen: att den, som icke orkar betala, skall plikta med kroppen. Åtminstone i denna del torde lagen utan vidlyftigare förberedelser kunna ändras, så att förvandling af böter till kroppsstraff icke får ske. I dessa frågor synes Juridiska Föreningen har ett det gagneligaste fält för sin verksamhet, om nemligen de opinioner, som i den gjort sig gällande, icke stanna inom församlingssalens väggar.

En viktig fråga i Senatens förslag, den om straffet för barnamord, har Utskottet icke tagit i särskildt öfvervägande. Man skulle tro, att det gifves blott ett medel att, om icke totalt förekomma, åtminstone
 20 betydligt minska dessa så upprörande brott, hvilka säkert sällan begås annorlunda, än under den yttersta förtviflan. Ty de ske i strid mot den starkaste drift, naturen nedlagt i människohjertat, modersömheten. Så länge det oäkta barnet fortfar att vara snart sagdt rättslöst, och modren icke utan den för den qvinliga blygsamheten mest förnedrande rättegång kan ens tillförsäkra sig och sitt barn det nödtorftigaste underhåll af dettas känslolösa fader, skall antalet af dessa brott icke förminskas. All billighet synes kräfva, att barnets fader, om han icke bevisligen förvissat moder och barn om en tillflykt för eländet, om också icke för
 30 vanäran, bör straffas för mordet såsom deltagare deri. Blotta hotelsen af ett sådant straff, skulle drifva honom att söka förekomma brottet, och *han är den ende, som*, när han det vill, *är i stånd dertill*. Yrkandet är icke blott och bart teori. Erfarenheten har lärt, att i de länder, i hvilka lagen i detta hänseende är strängare mot mannen, en stränghet, som är högsta rättvisa, och der den icke straffar barnet för dess börd, det ifrågavarande brottet är sällsyntare. Den stora siffran för detta brott i Finland har, som man vet, väckt Hans Majestät Kejsarens uppmärksamhet, och förfrågan hos vederbörande auktoriteter har skett angående orsakerna och medlen att förekomma detsamma. Det vore intressant att veta, om i svaren ingått den upplysning, att oäkta
 40 barn icke blott äro utan rätt tili fadrens omvårdnad och arf efter honom, utan icke ens få ärfva sin moder, så att de, om hon i deras späda år dör, skola prisgifvas åt eländet, äfven när modrens egendom vore tillräcklig för deras bergning och uppfostran.

21. Utskottet tillstyrker Lagmans- och Kämnersrätters indragning och skiljer sig från Senatens förslag endast deri, att de besparda lagmanslönerna icke skola användas för Justitiestaten, utan till andra allmänt nyttiga ändamål.

Sistnämnda yrkande är temligen gagnlöst. När lagmansrätterna indragas, ökas målens antal i Hofrätterna. Ökad personal i dessa
 50 fordrar nya anslag. I vår tanke hade här en erinran om nödvändigheten af Finskans införande såsom rättegångsspråk kunnat vara på sin plats. Äfven denna angelägenhet torde till en början erfordra ökad anslag för Hofrätterna.

22. Medan Utskottet biträder Senatens åsigt, att häradsnämnden skall af tingslagsboerna väljas, yrkar det, att nämnden skall erhålla den

i lag utsatta aflöningen, hälften af tingsgästningen, icke blott en tredjedel deraf, såsom Senaten föreslagit.

Knappt nog kan man anse, att nämndemännens öfverklagade dålighet beror endast deraf, att de mot akkord tillsättas af domaren. Att de väljas är dock visserligen det rättare. Men nämndens förfall kommer till stor del af nämndemännens kringflackande lif till syner, värderingar, utmätningar och vid stämningars tillställande. Dessa åligganden skola oftast hindra aneddare och dugligare bönder att åtaga sig platsen, såsom äfven af det med dem följande lefnadssätt icke sällan både ekonomiskt och personligt förfall är en följd. Hade deremot nämnden endast åliggandet att sitta i domstolen, vore befattningen ärad, och en måttlig dagspenning vore tillräcklig lön.

10

30. Utskottet tillstyrker icke den af Senaten för rättens domförhet föreslagna minskning i domstolsledamöters antal.

35. Jemte det Utskottet biträder här föreslagna lagförändringar, för att lätta rättegångsärenders hänskjutande till högre domstols pröfning, föreslår detsamma för egen del ytterligare nedsättning af revisionsskillingen och förlängd termin för anmälade af missnöje med Hofrätts domslut.

36. Under denna punkt, som hufvudsakligen rör ny Kyrkolag, äro särskildt, såsom erfordrande snarare afgörande, föreslagna: a) en reform i Skolstyrelsen och Domkapitlens organisation, och c) revision af stadgarne rörande prestval.

20

Utskottet har tillagt följande närmare bestämmingar: till a), att Skolstyrelsen borde blifva helt och hållet oberoende af Domkapitlen samt att i dessa senare äfven lekmän borde erhålla inträde, till c), att rättighet att välja prest på landet icke skulle sträckas längre, än till jordtorpare och gerningsmän, att val genom elektoror icke borde tillåtas, samt att rösträtten borde stå i förhållande till bidrag till aflöningen.

30

Med 37:e, som handlar om ny Sjölag och Hafveristadga, sluta i Kejs. Senatens förslag lagfrågorna. Utskottet har i denna punkt förenat sig med Senaten deri, att Ständerna borde höras angående sättet för de nya lagförslagens uppgörande. Vi skulle dock tro, att äfven på detta gebit tidsenliga partiella förbättringar kunde utan större omgång vidtagas. Så t. ex. är lagens stadgande angående bergarelön sådant, att dylika frågor alltid måste lemnas beroende af domstols pröfning; och har detta icke blott föranledt vidlyftiga rättegångar, utan utlänningar, hvilkas fartyg och gods haft olyckan stranda på Finlands kust, hafva haft skäl att anse den för en af de mest rofgiriga i Europa. Likaså afvika stadgandena angående Hafverigross från alla andra länders lag och usance; och ingen utländsk assuradör kan godkänna en enligt dem uppgjord dispache, ehuru då fartyget kommer till Finsk hamn, dispachering bör ske enligt landets lag. Om olägenheterna af nu gällande stadganden varit mindre allmänt kända, så kommer sig detta deraf, att lagen icke blifvit följd.

40

Den första af de ekonomiska frågorna, i den allmänna ordningsföljden den 38:e är den viktiga frågan om Bränvinsbränningen.

I denna så viktiga fråga har Utskottet kommit till ett resultat, som borde anses för det mest felaktiga i hela dess verksamhet, om verkliga Regeringen skulle i öfverensstämmelse med detsamma aflåta proposition till Ständerna.

50

Utskottet har nemligen voterat husbehofsbränningens afskaffande, och i stället bränvinsbränningsrättighetens öfverlemnande *åt kom-*

munerna.

Utskottet vill alltså hafva bort de små pannorna, men i stället lemna det öppet att i hvarje församling inrätta ett pistoriskt verk.

Kommunerna skola handhafva både bränningen och försäljningen!

Vi lemna derhän en beräkning öfver de kostnader, inrättandet af ett halft tusental brännerier skulle erfordra, af storleken af den bränvinsbrännararmé, som vid dem komme att användas. Det väsentliga är, att, medan nu en stor del af produkten inom ett par tre månader supes upp af hemmansegarena sjelfva, deras torpare och drengar, de då skulle hafva tillfälle att hela året om i närmaste närhet till egen knut tillbyta sig bränvin mot en kappe säd eller potatis. Ty Utskottet har icke ens föreslagit något visst maximum för tillverkningen. Det skulle under sådana förhållanden komma att betyda ganska litet, att tillverkningen belägges med högre skatt. Varans dyrhet skulle blott desto säkrare utarma befolkningen.

Man kan tänka sig, att en kommun skulle afsäga sig rättigheten att hålla en sådan fabrik. Sådant kan visst här och der inträffa. Men fördelen af att i närheten hafva en anstalt, der åkerbrukets produkter kunna utan all dem betungande transportkostnad försäjas, skall besegra alla betänkligheter. Att en stor del af betalningen kommer att falla ut i bränvin, detta tages, såsom i dylika fall vanligt, icke i beräkning.

Det kan anses för ett misstag, att man i Sverge intresserat kommunerna i bränvinsutskänknigen. Utskottet, som gör försäljningen till deras ensak, vill äfven intressera dem i bränningen. Denna skall drifvas antingen för kommunens räkning eller mot arrende till kommunen. Få kommuner torde komma att motstå frestelsen, att härigenom förvärfva t. ex. sin fattigvårdskassa en god årlig inkomst. Huru mycket fabriken tillvaro kommer att öka tiggarens antal, detta öfverlemnas åt en kommande erfarenhet.

Medlemmarne ur bondeståndet i Utskottet satte sig nästan enhälligt mot all fabriktillverkning; men detta skedde, för att försvara och bevara husbehofsbränningen. Man måste medgifva, att de i hittills gällande bränningslagstiftning haft ett stöd för sin åsigt af fabriksbränningens skadlighet.

När det nemligen tilläts att arrendera husbehofsbränningsrättigheter och sammanslå dessa till en fabriksrättighet, utan att bränvinsskatten höjdes, var det en gifven följd, att fabrikanterna skulle undersälja husbehofsbrännarna. Många afsade sig husbehofsbränningsrättigheten, för att slippa skatten och kanske i den goda åsigt att icke bidra till superiets öfverhandtagande. Andra gjorde det för den nya konkurrensens skuld. Men tillverkningens belopp blef derföre icke mindre, utan troligen större, emedan beloppet af fabrikenas tillverkning icke kunde kontrolleras. Äfven sedan arrenderättigheten utom städerna upphörde, hade man kännning af de privilegierade brännerierna i Wiborgs län. Man trodde åtminstone, att det var det derifrån kommande bränvinet, som underhöll supandet – ehuru invånarene i Karelen och Wiborgs län, som i decennier varit utsatta för dessa brännerier, äro den nyktraste befolkning i hela Finland.

Dessa förhållanden hafva nu ingifvit allmogen den åsigt, att afsägelsen af husbehofsbränningen icke skall minska beloppet af tillverkningen och konsumtion. Till en sådan tro är man naturligtvis desto mera benägen, som afsägelsen innebär förlusten af en ganska betydlig direkt inkomst. Egennyttnan har aldrig varit rädlös för svepskäl.

Skulle dock fabrikationen varit i stånd att utrota husbehofsbränning-

en, är det för hvarje oegennyttig betraktare klart, att konsumtionen skulle aftagit. Ty om allmogen blifvit tvungen att för det mesta med kontant köpa varan, medan tillika dess egen inkomst af bränvinsbränningen försvunnit, skulle den väl sett sig om, förrän den köpt sin kanna bränvin. Men fabrikationsrättigheten var alltför inskränkt, för att åstadkomma ett sådant resultat. Och likväl är det med afseende å konsumtionens minskande just derpå det beror, att varan måste köpas med reda pengar.

Man tycker, att detta äfven nu skulle vara förhållandet. Allmogen synes lefva äfven i denna falska förmodan. Det är, som skulle den tro, att städernas befolkning förtär allt det bränvin, den bränner. Hvad af den afyttras i städerna, hvilka vanligen hafva egna brännerier, är dock i sjelfva verket jemförelsevis litet; och allmogen torde tvärtom under sina stadsbesök förtära mera af varan, än den der försäljer, ehuru en del af det förtärda är färgadt och kallas »romm.» I sjelfva verket super den sjelf upp sin vara. Den brännande delen aflönar dermed sina arbetare, trakterar sig sjelf och sina vänner; och om äfven en och annan brännare säljer i större partier och längre borrt, hör dock konsumenten alltid ståndet till. Afser man äfven från allt annat, så kan alltså landets jordbruk i dess helhet omöjligen hafva någon vinst på denna näring. Men förlusten är gifven. Brännarene, som handskas med varan, försjunka icke sällan sjelfva i fylleri, börjande denna bana med lönsupande; och, för att hafva afsättning på varan, se de gerna att deras arbetare supa, lockande dessa härtill, genom att gifva den på kredit och göra den till betalningsmedel för förrättadt arbete. Påstår man likväl, att jordbruket har vinst af näringen, så menar man, att den besutna bonden, som tillverkar varan, förtjenar på den obesutna befolkningen, som konsumerar den. Men denna förtjenst får tillverkaren återgålda i dåligt arbete och stigande fattigtaxor.

Det är önskvärdt, att inga reformer ske utan det stånds begifvande, på hvars verkliga eller inbillade fördelar, reformen gör intrång. Men om i någon sak man må anse det vara nog, att den lagliga formen iakttages och tre stånd afgöra frågan, är det väl i detta fall, der dels egennyttia, dels okunnighet förblindar bondeståndet, och man har så föga hopp om, att kunna bringa dess representanter till bättre insigt. Sannt är, att den Finska tidningspressen gjort föga eller intet för en bättre insigts utbredande hos dess läsarkrets. Men äfven ifrigare bemödanden måste stranda, der okunnigheten har den inbillade egna fördelen till bundsförvandt. Hvar och en bränvinsbrännare, som sjelf icke förtär hela sin produkt, skall alltid kunna bevisa, att han har gagn af rörelsen, man må tusen gånger säga honom, att det dock är landtbefolkningen, som förtär, hvad på landet af varan produceras.

Men hvem skall då konsumera fabriksvaran? Visserligen samma personer, som förtära den till husbehof brända. Skilnaden är dock den, att den förra varan måste köpas för kontant af konsumenten, både den besutna och obesutna, hvilken senare icke mera erhåller den i afräkning på sin arbetslön. I stad kan arbetaren bära sin dagspenning till krogen. På landet deremot utbetalas lönen sällan för dag eller för vecka, och större delen deraf icke alls i pengar, utan i spanmål, mjöl, bröd, fisk, mjölk o. s. v. Äfven den kontanta lönen till tjenstefolket är bonden sällan i tillfälle att utbetala i små poster och när helst den begäres. Inrättar man dock krogar i hvar by, kan man väl få alla slags matvaror i dem utbytta mot bränvin. Men det finnes ingenting, som tvingar lagstiftaren och kommunerna att alls tillåta bränvinsutskänkning. Krogar äro också för närvarande på få ställen på landet tillåtna. Men

lönkrögeriet kan icke hämmas, så länge bränvin får brännas och försäljas i hvarje bondgård. När fabriksbränning införes, må det blifva kommunernas ensak, att utrota lönkrögeriet.

Likaså må det öfverlemnas åt kommunerna, att inom sitt område tillåta bränvinsförsäljning eller icke. Ty att tvinga en kommun, som icke önskar det, att låta bränvinsförsäljaren sprida förderf inom densamma, måste väl anses för obehörigt. Äfven om man försvarar det måttliga begagnandet, kan det dock icke af någon bestridas, att
10 bränvinsförsäljningen, hur helst den ordnas, under närvarande förhållanden sprider förderf på den ort, der den finnes. Och icke i något fall borde kommunen få beskatta försäljningen; ty detta blir alltid en uppmuntran att tillåta den. För otillåten försäljning kunna samma höga böter fastställas som för utminuterung, och dessa böter må vara kommunernas ensak; ty der finnes då en stark driffjeder att öfvervaka båda. Kommunerna åter må, om ingen i byalagen eljest vill åtaga sig öfvervakandet och åklagandet, tillägga åklagaren den andel i böterna, de finna för godt.

Vi föranledas till dessa yrkanden af den i Sverge gjorda erfarenhet, att försäljningens och utminuterungens öfverlåtande åt kommunerna,
20 såsom en källa till inkomst för dessa, motarbetat verkan af bränningens frigifvande. Kommunerna hafva sålunda visserligen fått betydliga inkomster, men på bekostnad af befolkningens isynnerhet den lägres lekamliga och andliga välstånd.

Skulle den anda i kommunerna allmännare sprida sig, att man vägrar tillåta någon särskild bränvinsförsäljning, så blefve fabriken äfven det ändaförsäljningsstället. En fabrikation, som icke har någon mellanhandel för varans afsättning, utan beror af direkta requisitioner från konsumenternas sida, kan visst icke räkna på något serdeles flor.
30 Men hufvudändamålet med bränningens frigifvande måste väl anses vara det, att minska konsumtionen. Om nu all annan försäljning, än den vid fabriken, försvinner, blir det så mycket nödvändigare att husbehofsbränningen totalt förbjudes. Ty tillverkningen må beläggas med hvilken skatt som helst, så blir det dock på orter, aflägsnare belägna från fabriken, beqvämare att bränna för eget behof, än att requirera från fabriken och betala med penningar.

Genom här föreslagna anordning blir det för den lösa och fattigare befolkningen svårast att åtkomma varan. Men ingen kan se något ondt deri. För vår del hafva vi icke kunnat öfvertyga oss, att, der vin och öl saknas, icke en sup är välgörande vid ansträngdt arbete, i köld och
40 väta, och under tider af farsot. Åtminstone är det arbetaren i skog och mark, som framför andra kan hafva gagn deraf. Det vore derföre en orättvisa, att lagstifta så, att endast han måste umbära. Men vid den föreslagna anordningen inträffar detta icke nödvändigtvis. Ty arbetsgifvaren kan, då han finner det nödigt, gifva sitt arbetsfolk denna förfriskning. Det är en sak, som icke bör förbjudas, och icke kan förbjudas, emedan förbudet blir omöjligt att uppehålla. Och detta är för den arbetande befolkningen det bästa, om det icke beror af dess eget behag, att när som helst förbyta arbetslönen i bränvin. Har kommunen att vaka deröfver, att trakteringen icke afräknas på arbetslön och sålunda försäljning eller utskänkning försiggår, tro vi att
50 sådant icke heller ofta skall förekomma. Ingen bryr sig just derom, att kronan går miste om böter; men skall t. ex. fattigvårdskassan förlora dem, är detta en annan sak.

Belägges ännu härtill tillverkningen med hög skatt, så att varan betydligt fördyras, så har man goda skäl för antagandet, det konsum-

tionen skall reduceras till sitt minimum.

Vi hafva helt och hållet förkastat Utskottets yttrade åsigt i denna fråga; och vi upprepa det, det vore i vår tanke högst illa, om Regeringen ville för Ständerna framlägga ett lagförslag i ämnet, grundadt på Utskottets uppfattning deraf.

Men härmed sammanhänger en annan sida af Utskottets, eller hellre vissa Utskottsmedlemmars, uppträdande, som icke heller kan lofordas.

Sjelfbeskattningsrätten innebär för ett folk enkelt rättigheten att deltaga i landets styrelse. Ty ingen gren af denna, hvarken landets politik eller förvaltning, är oberoende af skattebevillningen. Men i ett land, der budgeten icke kan granskas och bestämmas af Ständerna, emedan deras bifall icke fordras till uppbärande af de ordinära, redan bestående skatterna, der kunna de, endast då nya skatteåtaganden af regeringen begäras, förbehålla sig bestämmandet af dessa medels användande och genom att bevilja bidragen för viss bestämd tid skaffa sig en garanti derför, att de verkligen enligt deras önskan användas.

Med afseende härå är det förvånande, att Utskottet icke nämnt ett ord derom, för huru lång tid den föreslagna bränvinsbränningsordningen borde gälla och den fabrikationen pålagda skatten finge uppbäras. Än mindre har Utskottet afgifvit något förslag för den beviljade skattens användande. Det ser ut, som om Utskottets mening varit, att skatten finge utgå för evärdlig tid, och beloppet användas till hvad ändamål som helst.

Det tjenar till ingenting att sticka någon konsekvens af skattebevillningsrätten under stolen. I ett land, der konstitutionen icke bestämmer någon period för representationens sammanträdande, är en skattebevillning det enkla medlet att åstadkomma periodiska riksdagar, desto mera, ju betydligare skatten är, och ju viktigare de ändamål äro, för hvilkas vinnande pålagan beviljats.

Man har beräknat konsumtionen af bränvin i landet till 11 millioner kannor, deraf sex i landet tillverkade. Äfven om denna siffra vore för hög, och konsumtion genom den nya författningen nedsattes till en bråkdel deraf, så kan likväl en hög beskattning inbringa betydligt. Tillverkningen i stort är så mycket mera gifvande, än hembränningen, att äfven med en skatt till halfva beloppet af varans nuvarande medelpris densamma blir föga dyrare än förut. En sådan beskattning vore derföre för låg. Mot smugglingen från Estland är icke svårt att påfinna något radikalt medel. Om t. ex. smugglaren dömes till kronans arbete (vid jernväg eller i kronoskogarne) på vissa år, torde en sådan dom lända de Estländska bönderna till glädje och blott träffa deras herrar, för hvilkas räkning smugglingen sker.

Men Utskottet skulle hafva kunnat gå ett steg längre. På en landtdag är endast ett ständernas utskott berättigadt att få detaljerad upplysning om statsverkets inkomster och utgifter. Men det nu församlade Utskottet hade sig öppet lemnadt, att, vid behandlingen af såväl här ifrågavarande som 41:a och 47:e frågorna, begära alla nödiga meddelanden med afseende härå; och de skulle säkert icke blifvit detsamma förvägrade. Utskottet hade då kunnat söka upptäcka, om möjligen besparingar i dess tanke kunnat göras i den ena eller andra förvaltningsgrenen. Det hade tidigare kunnat vinna den upplysning, att för statskuldens amortiserande ingen ny skatt var behöflig, att således pengar behöfdes endast för folkskolorna, kommunikationerna och fyrbåkars uppförande. Det hade kunnat af Styrelsen begära en uppgift på, huru mycket för dessa ändamål oundgängligen behöfves. Åt en ur detsamma nedsatt kommission hade Utskottet kunnat upplåta, att på

grund af dessa upplysningar beräkna, om en bränvinsskatt kunde blifva för ändamålet tillräcklig, eller om derutöfver en bevilning för fabrikerne m. m. blefve nödvändig.

Allt detta hade Utskottet *kunnat* göra. Men det gjorde allsingingen deraf. I stället låter än den ena, än den andra medlemmen en klagan ljuda öfver Utskottets okunnighet om statsverkets tillstånd och behof. Men intet enda steg tages för att komma ur detta mörker. Det är känd sak, att ett stort antal Utskottsmedlemmar visste, att man i Finance-expeditionen var beredd på att hålla Utskottet hvarje begärd upplysning tillhanda. Det hade blott behöfts, att Utskottet hos sin ordförande anhållit om, att han ville för detsamma begära de nödiga meddelandena. Men detta skedde icke. Hvarje sådant steg motverkades af dem, som ville, att Utskottets verksamhet skulle blifva så betydelselös som möjligt.

Vi tveka icke att utsäga det, att Utskottet i denna så viktiga angelägenhet, beskattningsfrågan, föga motsvarat sitt uppdrag. Dess i vår tanke uppenbart skadliga förslag i bränvinsbränningsfrågan, har dock föga att betyda. Misstag kunna begås. Men dess underlåtenhet, att förbereda beskattningsfrågan öfverhufvud för Landtdagen genom att upplysa landet om alla med den sammanhängande omständigheter, kan icke försvaras. Om icke Styrelsen, hvilket vi hoppas skall ske, välvilligt åtager sig att före Landtdagens sammanträdande framlägga all den utredning, Utskottet bort nedlägga i sina protokoller, komma landtdagsmännen tillsamman lika okunniga och rådvilla som Utskottet. Äfven om så sker, saknas dock den inverkan, ett enhälligt beslut af Utskottet angående termin för bränvinsskattens åtagande och angående medlens användande skulle utöfvat, icke blott på allmänna öfvertygelsen, utan äfven på Styrelsens blifvande förslag i ämnet. Detsamma gäller äfven om Utskottets förfarande vid utlåtet öfver 41:a frågan.

41. Vi upptaga derföre här denna fråga, angående skatt till kronan af fabriker och manufaktur. En sådan skatt kan lämpligen icke utgå annorlunda, än såsom en bevilning eller inkomstskatt. Man skulle kunnat vänta, att Utskottet yttrat sig öfver grunderna för denna bevilnings utgörande, äfvensom om terminen för bevilningens fortfarande, i öfverensstämmelse med den för bränvinsskattens åtagande.¹ Men man finner, att Utskottet enkelt förenat sig i Senatens åsigt, att en sådan bevilning borde Landtdag föreslås, äfvensom att åt densamma borde öfverlemnas att uppgöra de grunder, enligt hvilka såväl sagde verk som bruk och andra dylika inrättningar skola deltaga i kommunala onera.

Vid förra delen af frågan inträffar äfven den betänkliga omständighet, att, emedan fabrikanter, som icke tillhöra något af stånden, äro vid Landtdag orepresenterade, de således skulle komma att beskattas utan något sitt medgifvande. Sjelfbeskattningsrätt kan detta icke med fog kallas. Men denna omständighet synes icke alls hafva fäst Utskottets uppmärksamhet.

47. Äfven denna fråga, rörande en allmän bevilning, sammanhänger så nära med de båda senast anförda, att den här lämpligast i ett sammanhang med dem upptages.

Utskottet förenar sig med Senaten deri, att denna bevilningsfråga bör till Landtdags granskning och afgörande hänskjutas, men tillägger önskan, att då jämväl »fullständig redovisning och öfersigt af stats-

¹ En talare har ihågkommit, att beskattningen borde beviljas för viss tid och föreslagit fyra år.

verkets tillstånd» må ständerna föreläggas.

Ingen önskan kan vara mera rättmätig än denna. Man stannar väl i tvekan, om önskan gäller redovisning inför ständerna eller, såsom grundlagen det föreskrifver, inför ett ständernas utskott. Men man torde få antaga det senare för Utskottets mening, emedan det väl icke så cavalierement, som dess ord falla sig, kunnat fordra en afvikelse från grundlagen.

För vår del äro vi dock öfvertygade om, att *Ständerna* skola få en sådan »öfversigt» sig förelagd. Detta kan utan afvikelse från grundlagens bokstaf ske sålunda, att öfversigten offentliggöres före Landtdagens sammanträädande. 10

Skälen till ett sådant förfarande från Regeringens sida äro enkla. För det första innehålla statsräkenskaperna ingenting, som behöfver döljas. För det andra är ingenting mera egnadt att grundlägga ett godt förhållande mellan Regering och Ständer, än fullkomlig öppenhet i allt, hvad som rör penningpungen. För det tredje är det knappt troligt, att några bevillningar eljest skola kunna åstadkommas. Och för det fjerde vore räkenskapernas framläggande för ett ständernas utskott fullkomligt illusoriskt, om man nemligen derigenom ville undanhålla Ständernas pluralitet kännedomen om desamma. På den tid nemligen, då så förfors, ansågs det för statens bästa nödvändigt, att statsverkets tillstånd förblef en statshemlighet, och det var ett brott att yppa, hvad man derom kände. Numera har man kommit från dessa åsichter. Förändringen i opinionen har sin grund deri, att fordom en tom statskassa var en lika farlig sak som toma arsenaler. Men numera kan en regering genom lån få penningar för ett krig inom några dagar eller veckor och behöfver icke hålla millioner dukater hopade i skattkammarmarhvalfven. I hvarje fall torde det vara säkert, att ingen skall anfälla Finland med krig, äfven om det skulle visa sig, att skattkammaren är tom. Sagde förändrade opinion skall nu verka, att, hvad medlemmarne i ett utskott få veta, icke en half dag förblir en hemlighet för deras medbröder i stånden. Och ingen kan hindra en medlem af ståndet, att vid diskussion om bevillningen till kritiserande framdraga hvilka poster ur statsutgifterna som helst. 20

En diskussion af budgeten kan dock icke komma i fråga. Ty budgetens framläggande inför Ständerna vore något helt annat, än den begärda öfversigten öfver inkomst och utgift, hvilken måste angå det sistförflutna år, hvars räkenskaper äro afslutade. 30

Men Utskottet har till sitt yttrande fogat ännu en begäran, att nemligen Regeringen må inför Ständerna framlägga en lag angående »tillfredsställande garantier för förvaltningen och användandet ej blott af den i ofvanstående måtto föreslagna bevillningen, utan ock af Finska statsverkets samtliga inkomster och tillgångar.» 40

Vi beklaga, att vi här nödgas antaga, att Utskottet icke rätt gjort sig reda för, hvad det begär. Ty så mycket hafva orden utseendet af en tom fras.

Hvem är det, som enligt grundlagarne »använder» statsinkomsterna? – Dessa lagar gifva blott ett svar: »Monarken.» Kejs. Senaten eger med undantag af sina dispositionsmedel, hvilka Monarken öfverlemnar åt densamma, icke att af statsmedlen använda en enda penni. Senaten uppgör visserligen förslag till budgeten. Men Hans Majestät Kejsaren stadfäster förslaget eller ändrar det efter godtfinnande. Hvilka garantier skola då ställas för användningen? Är meningen blott den, att garantera inkomsternas användande i öfverensstämmelse med Monarkens befallning? Sådant kan den väl icke vara. Och detta vore också en 50

onödig omsorg. De utgifter, som i budgeten summariskt upptagas, äro alla i detalj förut bestämda genom utfärdade Författningar »på Hans Majestäts egen befallning.»

En garanti gifven åt Ständerna för inkomsternas rigtiga användande, förutsätter nödvändigtvis, att Ständerna sjelfva skola hafva voterat budgeten, och det i detalj. I annat fall har ordandet om en garanti icke någon förnuftig mening. Och den förutsätter vidare, att Monarken icke kunde påbjuda något angående inkomsternas användande, utan att påbudet undertecknas af en *för beslutet ansvarig* kontrasignent. Men
10 något sådant stadgande känner grundlagen icke.

Diskussionen gifver dock anledning förmoda, att meningen endast vore, det Kejs. Senatens ledamöter såsom Riksens Råd skulle göras ansvarige för förslaget tiil budgeten och eljest för hvarje förslag, som innebär någon ny utgift för statsverket. Äfven detta strider mot grundlagen, enligt hvilken Riksens Råd äro Monarken allena förbundne.

Vi antaga alltså, att det är ett slags ministeransvarighetslag, men endast för gifna råd angående statens drätsel, Utskottet begär.

Nu eger Monarken besluta öfver statsutgifterna, utan att höra någons råd. Fordrar Utskottet, att efter några månader en lag skall framläggas, som inskränker denna monarkens makt? Vi kunna icke förutsätta det. Det är således endast, så ofta någon för sitt råd ansvarig rådgifvare skulle höras, som den s. k. garantin komme i fråga. Och hvari skulle denna bestå? En domstol skulle nedsättas, för att pröfva, om den tillstyrkta utgiften varit gagnelig eller icke. Eller skulle Ständerna konstituera sig till domstol i målet? Åt en vanlig kämnersrätt kunde det väl icke öfverlemnas, att ransaka öfver statsutgifters gagnelighet eller icke? En ny strafflag skulle vidare beslutas för bestraffandet af detta nya brott, en Monarkens rådgifvares dåliga insigt. Men med
20 rätta har den nyare Statsrätten förkastat alla sådane extra domstolar. Äfven den Svenska riksätten har visat sig vara en gagnlös inrättning. Der åter representationen dömt, der har domen *alltid* varit ett partis yttring af hat och hämnd.

Men härtill kommer ännu, att Monarken skulle böra afsäga sig benädningsrätten vid alla sådane domar? Ty eljest är det att förutse, att denna i 99 fall 100 skall utöfvas.

Och öfverhufvud: förutsätter man ett uppsåtligt spolierande af statens medel, så skall i sådan händelse ingen för beslutet ansvarig rådgifvare blifva synlig. En garanti, som vore så prekär, utgör ingen garanti.

Vi upprepa det: endast om Ständerna uppgöra budgeten, om Monarken icke eger förordna någon ändring i densamma utan en för beslutet ansvarig kontrasignents underskrift, och icke eger utöfva benädningsrätt med afseende på en sådan kontrasignents ansvar – endast då har talet om garanti för statsmedlens rigtiga användande en mening. Har Utskottet tänkt sig saken så, då är dess begäran annat, än
40 en fras; hvarom icke, icke.

I hvarje fall måste man anse det för minst sagdt taktlöst, att en samling allvarliga män i sådane allmänna ordalag yrkar på så djupt ingripande konstitutionsändringar. Att begära garantier i ett fall, sådant som det ifrågavarande, en sådan begärans mening har sin
50 fulländning först i ett parlamentariskt regeringssätt, d. ä. ett sådant, der ministerstyrelse finnes, och ministrarne tillsättas af representationen.

Med sagde opinionsyttring är det dessutom förhållandet, att det icke kan utredas, om den varit pluralitetens mening eller icke. Ett stort antal medlemmar hafva bestämdt talat emot densamma. Man skulle tycka,

att den under sådane förhållanden kunnat utelämnas.

Äfven om Utskottets begäran inskränkt sig till användandet af de medel, hvilkas beviljande vid Landtdagen skulle af Ständerna beviljas, hade den varit i lika grad underkastad alla ofvananförda anmärkingar. Men deri hade dock varit någon praktisk mening, nemligen den, att några medel eljest icke torde beviljas. Om Utskottets i sagde begäran opinerande medlemmar låtit sig ledas af den föreställning, en medlem yttrat, att statsverket befunne sig i »ett betänkligt sjukdomstillstånd», så torde de nu vara tagna ur sin villfarelse. Men denna villfarelse var sjelfförvållad, emedan Utskottet icke gjorde ett enda steg, för att komma ur densamma, ja man kan säga absolut icke ville skingra sin okunnighet. Och likväl är det förhållandet att denna, såsom nedanförelse skall visas, i sjelfva verket skingrades, förrän Utskottets hemställan expedierades.

10

Vi hafva redan i det föregående antydt, hvad Utskottet enligt vår åsigt bort göra, i stället för att förlora sig i outredda fraser.

Utskottet hade bort anhålla: att Regeringen i bevilningsfrågorna måtte: 1:o förelägga Landtdagen en uträkning öfver det belopp, hvartill bevilningen kan komma att stiga, 2:o föreslå dess beviljande för viss utsatt tid, och 3:o framlägga ett detaljeradt förslag till medlens användande. Utskottet hade kunnat sanningsenligt försäkra, att Ständerna icke torde gå in på någon bevilning, utan ett i sådan form uppställt förslag. Vi föreställa oss, att Regeringen icke skulle haft något emot dessa önsknings uppfyllande.

20

Men garantin för användandet enligt Ständernas beslut? När termen för bevilningen utgått, och ny bevilning kommer i fråga, hafva Ständerna tillfälle att pröfva detta. Och om det befinnes, att medlen blifvit använda till andra ändamål än de föreslagna och godkända, hafva Ständerna i sin makt, att icke vidare åtaga sig bevilningen. Har endast någon förändring i användningssättet skett, utan att ändamålet blifvit förändradt, torde det vara nog, om Ständerna yttra sig öfver förändringens lämplighet eller olämplighet. Ständerna kunna äfven förklara den rådgifvare, som föranledt förändringen för oskicklig att leda användandet, och föreslå hans skiljande. Först när det bevisat sig, att Ständernas beslut icke blifvit aktadt, blir det tid att fordra andra garantier.

30

Hade Utskottet uttalat önsknings, sådane som de anförda, hade ett praktiskt resultat varit vunnet, medan dess nu yttrade sväfvande, mångtydiga och vidtutseende begäran, måste stanna vid att vara en tom fras.

40

Hvad de ordinära statsinkomsterna angår, kunna Ständerna grundlagsenligt af dem ingenting borttaga eller föreskrifva något angående deras användande. Men ingenting hindrar dem att föreslå besparingar i den ena eller andra utgiftstiteln och härefter inrätta bevilningsbeloppet. Sådant är praktisk politik, icke frasmakeri af den art, hvarmed åtskilliga Utskottsmedlemmar velat lysa.

Det skall dessutom komma en tid, då nuvarande statsinkomster icke mera förslå för de utgiftstitlar, tiil hvilka de nu användas, emedan dessas belopp jemnt måste stiga, och då bristen måste fyllas genom bevilning. Det blir då tid för Landtdagen, att bestämma öfver användandet äfven i dessa delar.

50

En af de bestående skatterna, tullen, är dock af den beskaffenhet, att landet genom den kan beskattas till ett excessivt belopp. Tullsatsens bestämmande har dock varit och är Regeringens ensak. Ett sådant förhållande kan göra sjelfbeskattningsrätten till en tom illusion. Man

behöfver blott tänka sig, att styrelsen skulle med hög införseltull belägga varor sådane som salt, kaffe, socker, bomull, hvilka senare äfven numera tillhöra hvar mans lefnadsbehof. Bevillningar skulle då för en temligen lång tid blifva onödiga. Och man kan icke neka, att icke tullen under senast förflutna 20 år blifvit ett sådant medel i styrelsens händer, att taga pengar, när de behöfvas. Det skulle derföre icke mycket förundrat oss, om Utskottet i underdånighet hemställt, det Landtdagen åtminstone måtte höras angående grunderna för tulltaxans reglerande. I en sådan hemställan hade varit klokhet och hofsamhet. Man kunde visst uppställa fordran, att tulltaxans reglerande må öfverlemnas åt Landtdagen. Ett par medlemmar i Utskottet försökte sig verkligen häri. Och hvad kan man icke fordra? Men ingen lärer vara blind nog att icke inse, att, om Tulltaxans reglerande skulle öfverlemnas åt Ständerna, detta vore detsamma, som att åt dem öfverlemnas budgetens uppgörande. Ty i närvarande förhållanden beror det på tulltaxan, om statsmachinen skall röras eller stå stilla. Det är dock ett faktum, att missnöjet med den närvarande tulltaxan är stort och allmänt; och det skulle derföre vara en väl beräknad koncession af Regeringen att öfver densamma *höra* Ständerna – samt att genom dess omarbetande söka tillfredsställa alla deras billiga önsksningar.

Vi tillägga slutligen i afseende på 47 frågan särskildt, att i vår tanke Utskottet hade bort eventuellt afstyrka Regeringen från, att af Landtdag begära den under denna punkt föreslagna allmänna bevillningen. Detta hade kunnat ske, om Utskottet beräknat, hvad bränvinsskatten kan inbringa, och om detta belopp visat sig tillräckligt för att fylla de af Senaten antydda behofven. Åtminstone hade Utskottet kunnat föreslå, att bevillning af jorden icke må begäras för hemman, som efter afdrag af kronoskatten icke gifva brutto afkastning utöfver något bestämdt minimibelopp. Men tyvärr! genom missvexten är nog sörjdt derför, att ingen bevillning alls af jorden kan komma i fråga. Och man kan i hvarje fall motse, att frågan om bränvinsbränningen skall föreläggas Landtdagens pröfning före den om en allmän bevillning.

⟨n:o 10⟩

III.

Vi upptogo senast till betraktande momm. 38, 41 och 47 i Kejs. Senatens förslag till Landtdagsfrågor, alla rörande ny bevillning.

Till punkten 41 som innefattar förslag till bevillning från fabriker och manufakturer, förnya vi en tidigare erinran om den ringa del, hvarmed stadsnäringsarne öfverhufvud och isynnerhet fabrikerna och handeln bidraga till statsverkets upprätthållande. Utskylderna i somliga städer vexa till en betydlig summa. Men om man å ena sidan afräknar utskylderna för gårdar, som egas af andra än näringsidkare, och arrenden för stadsjorden, samt å den andra kostnaden för allt det, som städerna bekosta blott för sitt eget gagn, såsom kajer, gators underhåll, gatlysning, eldsläckning, äfven läkare, polis m. m. så återstår icke mycket för anstalter, hvilka för landtbygden bekostas af statsmedel; och hvad till kronans kassor från städerna inflyter är en ren obetydlighet i förhållande till förmögenheten och netto afkastningen.¹ Åtminstone finnes intet land i Europa, der stadsmannanäringsarne

¹ I tidningen Wiborg fanns på sin tid ett slags vederläggning af vår tidigare erinran i ämnet. Vi försummade att granska densamma. Dess i ögonen fallande fel var: att i en jmförelse mellan stad och land icke lägga till grund behållna inkomsten: att ställa stadens utgifter för kommunala ändamål i bredd med kronoutskylderna på landet att upptaga utgående tull såsom *stadens* skatt til kronan – utom andra origtigheter, tjänande till en oppmärksam läsares förvillande.

i förhållande till jordbruket äro så lågt beskattade. I Sverge, der städernas förvaltning, ännu är densamma som i Finland, jemnas förhållandet genom bevillningen, hvilken utgår efter taxering af behållen inkomst, särskildt för fastighet och särskildt för inkomst af rörelse eller af utlånadt kapital, af hvilket senare här i landet icke erlägges någon skatt.

Vi öfvergå till öfriga frågor, börjande med mom. 40 i Senatens förslag angående ny kommunalordning för landet.

Utskottet, som förenat sig i Senatens yrkande med tillägg, att det af en för ändamålet nedsatt komitté utarbetade förslaget borde »jemte deremot gjorda anmärkningar» i dess närvarande skick öfverlemnas till ständernas granskning, har vidare yttrat den åsigt, att enahanda förslag till reorganisation af kommunalförvaltningen i städerna borde utarbetas, för att likaså, om möjligt, vid första landtdag föreläggas ständerna.

Man kan hysa olika åsikter derom, huruvida ett ärende, angående hvilket allmänheten ännu känner så litet, och allmänna opinionen i följd häraf saknar all öfvertygelse, verkligen egnar sig till föremål för första landtdags handläggning. Såsom öfriga landtdagsärenden hafva landets tidningar äfven lemnat detta så högst viktiga oberördt. Huru mången medlem af landtkommunerna känner väl ännu, hvad förslaget innehåller, eller ens vet af dess tillvaro? Att för landtdag framlägga ett så litet känt och diskuteradt förslag, synes vara så mycket mindre rådligt, som det gäller kommunalfriheten, hvars reglementerande från statsmaktens sida öfverhufvud bör inskränkas så mycket som möjligt. Än betänkligare förefaller det, att åt representationen öfverlemnas komittéförslaget, »jemte deremot gjorda anmärkningar.» Det är att förvandla landtdagen sjelf till en redaktionskommitté – och den fyrfaldig. Regel bör väl vara, att endast definitivt redigerade förslag af Regeringen föreläggas representationen. Deremot kunde det låta säga sig, att första landtdag höres öfver de allmänna grunderna för förslaget, till ledning för dess definitiva utarbetande till nästa landtdag – isynnerhet som Utskottet icke åtagit sig att afgifva något yttrande angående »grunderna och syftningen», såsom det rätteligen skulle ålegat detsamma. Utskottet skulle dock genom sin sammansättning varit vida mera egnadt härtill, än den fyrdeldta Landtdagen. Det skulle också derigenom fortskyndat ärendet, äfven sålunda, att dess medlemmar då haft en uppmaning att göra detsamma till föremål för öfverläggningar, åtminstone hvar och en i sin kommun.

Till sitt yttrande i denna fråga har Utskottet fogat en underdånig framställning, som måste helsas med lifligaste bifall. Bland de viktigaste värn för medborgerliga friheten är embetsmännens ansvarighet. Denna skulle hafva föga att betyda, om afgörandet vore öfverlemnadt åt högre auktoritet, icke åt domstolarne. Men den vore ännu illusorisk, om endast en offentlig myndighet, icke den genom embetsmans åtgärd förörättade enskilde medborgaren egde rättighet att ställa honom till ansvar. Lyckligtvis är detta, att icke mindre domare, än alla administrativa embetsmän kunna af part anklagas för maktmissbruk, våld eller också blott af okunnighet föranledt olagligt förfarande, en i landets lagar allmänt gällande grundsats. Ja anklagaren behöfver icke ens vara sakegare, utan hvem som helst, som tror sig kunna leda saken i bevis, kan antasta en embetsman för begången olaglighet. Desto smärtsammare måste det beröra landets invånare, att läneguvernörerna, åt hvilka en så vidsträckt, den personliga friheten och eganderätten berörande verkningskrets är uppdragen, genom en Förordning af år 1851 fritogos ifrån denna ansvarighet för sina åtgärder, så att de

numera endast med Generalguvernörens tillåtelse kunna ställas under tilltal. Det lefver ännu i friskt minne, hvilken bestörtning och ovilja denna författning väckte. Man må hafva hvilken tillit som helst till en Generalguvernörs goda vilja att upprätthålla lag och rätt: detta är dock något, som i ett välordnad samhäll icke får bero af någon individs goda vilja. I allmänhet är en embetsmans ansvarighet och det skydd, den skall gifva medborgaren, utan all betydelse, då afgörandet tillkommer en administrativ myndighet, som sjelf är utan kontroll, icke en laglig domstol. Såsom sakerna nu stå, kan en
 10 länegvernör beröfva, hvem han vill, frihet och egendom för kortare eller längre tid, utan att därför stå i något ansvar. Den häktade kan af domstol frigifvas, men han kan också åter af guvernören häktas. På samma sätt kan egendom af guvernör sequestreras, olaga böter uttagas m. m. Den sålunda förorättade enskilde kan icke ens söka skadeersättning, om icke öfver det lagliga eller olagliga i guvernörens förfarande får ransakas. Det är i landet allmänt kunnigt, att denna ryktbara författning föranleddes af en viss guvernör i Wiborgs län, som torde funnit olägenhet deraf, att ett laglöst förfarande medför ansvar för kronans embets- och tjänstemän icke mindre, än för landets öfriga
 20 invånare.¹

Guvernörerna hafva vanligen alltid saknat lagkunskap. Allmänheten har därför litat till landssekreterare och landskamrerare, hvilka, så länge de för sina åtgärder varit ansvar underkastade, varit tvungna att åtminstone genom en reservation sätta sig emot origtiga åtgärder. Nu har detta tvång bortfallit, och en sådan tjänsteman, om han vill stå väl hos guvernören, kan nu utan någon synnerlig risk säga ja och amen till hvarje guvernörens beslut.

Det är nu denna förordning, om hvars återtagande Utskottet uttryckt en underdånig önskan med anledning deraf, att enligt kommunallagförslaget guvernörerna skulle kunna föra ordet i sockenstämmor. Det synes också vara klart, att när en statens embetsman berättigas leda en kommuns förhandlingar, han bör kunna ega det för en sådan befattning nödiga förtroende. Men ett sådant förtroende kan en oansvarig embetsman aldrig påräkna.

Frågan har dock, såsom hvar man inser, sin vida djupare allmänna grund, nemligen i nödvändigheten af den medborgerliga frihetens tryggande öfverhufvud. Ty denna frihet finnes icke utan ansvar för hvar och en, som förnärmar densamma.

I mom. 42 har Utskottet förenat sig i Senatens förslag om revision af
 40 författningen angående personela utskylderna, med tillägg af den önskan, att denna utskyld borde utsträckas till alla samhällsklasser, det vill säga äfven till adeln och presterskapet.

Mom. 46 angår militärens ställande och underhåll. Senatens förslag, att alla nu från afgifter för ändamålet fritagna skulle erlägga sådan afgift, har Utskottet sålunda modifierat, att saken så borde ordnas, att derigenom den tunga, som nu hvilar på jordbruket, måtte lindras.

Det synes vara afgjordt, att indelningen, sådan den genom senaste åtgärder blifvit ordnad, mera än för ändamålet nödigt vore betungar rotehållarena.

50 Men att den i och för sig skulle pålägga jorden någon större börda,

¹ Genom Hans Kejsrerliga Majestäts Nådiga Bref till Hofrätterna af den 20 Oktober är den i detta nummer sid. 459 öfverklagade Författningen angående Länegvernörernas embetsansvar återkallad. Våra anmärkningar tjena därför endast såsom bevis för rättvisan i denna åtgärd, så högligen förtjent af landets tacksama erkännande.

än hvad den redan för ett halft sekel tillbaka burit, detta kan absolut icke vara förhållandet. Indelta armeen 1808 utgjorde med vargering 12 186 man och beridna dragoner 550¹ man. Den närvarande styrkan deremot uppgår endast till 2 800 man. Den ökade kostnaden för hvarje man kan icke gerna visa sig i annat än i städseln och klädespersedlarnes anskaffande; men denna tillökning motsvaras af jordbruksprodukternas stegrade pris. Soldattorpens återupprättande deremot är blott ett återställande af en egendom, hvilken hemmansegaren i 50 år utan ränta disponerat. Sådane torp funnos 1808 åtminstone sjutusen, således mer än dubbelt så många. Vacance-afgiften under de 50 åren har, såsom känt är, utgjort en obetydlighet. Det är dock gifvet, att en utgift, från hvilken man i ett halft sekel varit befriad, skall kännas tung; äfvensom den genom sin ojemnhet för mången rotehållare säkert är tryckande.

Allt detta minskar dock icke billigheten deri, att landets alla invånare skola deltaga i kostnaden för dess försvar.

Men det kan sättas i fråga, om det verkliga är landsnyttigt att något plåstra på den närvarande inrättningen. De ständiga förändringarne i militärväsendet under de senaste åren hafva säkert icke minst bidragit att göra kostnaden tryckande. Och hvad med denna kostnad för närvarande åstadkommes, är i alla fall en nära nog gagnlös obetydlighet. Hela Finlands krigsstyrka utgör för närvarande 3 620 man infanteri, utan artilleri, utan kavalleri, utan generalstab, genikorps, fältlasarettor m. m. Sådant har nog mycket utseendet af en kostsam lek. Gardesbataljonen af 700 man kostar ensam 118 tusen rubel, eller 170 rubel pr man ungefär.

Allmänna öfvertygelsen synes vara den, att hela indelningsverket är för tiden olämpligt, åtminstone icke för ett krig erbjuder ett gagn, som motsvarar kostnaden. Schweiz uppställes såsom mönster för ett billigt militärväsende, såsom äfven i öfrigt för en billig statshushållning.² Med en kostnad af 1 120 000 Thaler (lika många rubel ungefär) uppställer Schweiz 170 000 man, utgörande manskap mellan 20 och 44 års ålder. Detta är dock ett nominelt antal, medan likväl 120 000 man äro till uppbrott färdiga, försedda med befäl och beväpnade. Häri ingå artilleri, kavalleri och alla öfriga för en armé nödiga korpser. Det är lätt förstådt, att vid en sådan inrättning soldatens uppehälle i fredstid kostar ingenting. Den egentliga armén (Bundesauszug), bestående af manskap mellan 20 och 34 år, gör 75 000 man ungefär, eller 3 procent af befolkningen. Enligt samma proportion borde Finland kunna uppställa 50 000 man. Antager man också blott hälften häraf eller 25 000 man såsom för omständigheterna nödigt antal, synes militiefondens nuvarande inkomst, något öfver 600 000 rubel, böra vara tillräcklig för en sådan styrka äfven med inberäkning af nödigt artilleri³ m. m. Kostnaden för det senare och dess m. m. måste nemligen proportionsvis blifva högre för en mindre militärstyrka.

¹ Landets hela militärstyrka uppgick till 20 600 man, d. v. s. på en befolkning af 800 tusen individer var hvarje fyrationde soldat. Detta var redan en ganska sträng folkbeväpning.

² Enligt Kolb uppgå utgifterna, förbundets och kantonernas sammanlagda, till 26 millioner francs. På en befolkning af 2 1/2 million gör detta ungefär 10 francs eller 2 1/2 rubel silver pr individ.

³ Att likväl den Schweiziska armeen är något annat, än de större staternas stående armeer, finner man äfven deraf, att fältartilleriet uppgifves till 50 batterier, med 274 förespända kanoner, allt bekostadt af anförda totalsumma. Likaså ett kavalleri af 26 kompanier eller sqadroner. Båda tillsamman erfordra åtminstone 6 000 hästar, hvilkas underhåll och remont skulle upptaga minst 1/4 del af hela kostnadssumman.

Med exempel, sådane som det anförda för ögonen har man mycket skäl att underkasta militärfrågan äfven i vårt land en grundlig pröfning, och att spara med hvarje annat landtdagsbeslut rörande densamma, än beslutet om en sådan undersökning. Vi hafva oss bekant, att en landsman med militära insigter redan längre tid arbetat på ett förslag i detta hänseende, utgående på en reform utan kostnadernas förhöjande och med allmän beväringsskyldighet till grund. Det vore önskvärdt, att detta förslag ju förr desto hellre kunde offentliggöras, på det att öfvertygelsen om möjligheten af en sådan reform kunde stadga sig och alla förhastade palliativåtgärder undvikas.

Punkten 48 innehåller förslag att bemyndiga Regeringen till upptagande af statslån för inköp af donationsgodsen i Wiborgs län. Emedan Senatens yttrande kan tolkas så, att åt Regeringen skulle överlemnas att bestämma sättet för donationsböndernas förvandling till skattebönder, har Utskottet med bifall till Senatens förslag i öfrigt yttrat sig derhän, att frågan i dess helhet borde hänskjutas till Ständernas pröfning.

Att dessa donationer äro en kräfte på landet, kan icke betviflas. Sjelfva rättsfrågan sväfvar också i ett sådant dunkel, att det ännu är oafgjordt, om bönderna ursprungligen varit egare till jorden eller icke. Antages det, att så icke är, påkallar dock deras sorgliga belägenhet landets deltagande. Ett undantag är likväl deras ställning icke. Alla frälsebönder i landet befinna sig i samma belägenhet.

Man är i vårt land ännu ny i statslånsväg och synes tycka det vara en enkel sak, att statsverket för ändamålet lånar. Betalningen får det ju framdeles, om också räntan går förlorad. Hvad man dock med skäl kunde fordra af dessa låneförslag vore en uppgift på det föreslagna lånets ungefärliga belopp. Här om synes ingen hafva bekymrat sig; man endast lånar. Hvad för säkert torde kunna antagas, är, att det föreslagna lånets belopp komme att stå närmare till tie millioner, än till en million.

Vill man icke bygga några produktiva företag på lån, hvarken jernvägar eller andra, så går det utan tvifvel an, att anstränga statens kredit för sagde inlösen af donationsgodsen. Ty lålandet har isynnerhet för en stat i Finlands beroende ställning sin snara gräns, der nemligen krediten tager slut eller den icke utan stora förluster kan anlitas.

Vår tanke är verkligen den, att staten icke borde göra lån för sagde ändamål, äfven om sådant kan ske utan all direkt förlust. Ty derigenom skulle alla andra företag för landets förkofran tillbakahållas.

Vi föreställa oss, att andra, för landet mindre förderfliga utvägar gifvas, att vinna ändamålet. En sådan är, att verka för uppgörandet af arrendekontrakter på någotsånär billiga vilkor i öfrigt och för en tid af t. ex. 30 till 50 år. Det är kändt, att bönderna öfverhufvud icke kunnat förmås, att på sådane kontrakter ingå, icke ens på de ytterst billiga, som på vissa gods blifvit dem erbjudna. De vidhålla nemligen tron, att jorden är deras, och frukta för att genom ett arrendekontrakt uppgifva denna sin eganderätt. Så mycken lagfarenhet måste nu väl finnas i landet, att afgöras kan, om det för en domstol är möjligt att tillerkänna dem denna förmenta eganderätt. Om deremot ett sådant domslut är omöjligt, så ligger det i böndernas välförstådda intresse att ingå på kontrakter, såbeskaffade ungefär, som nyss nämndes. Förhoppningen, att genom statslån få jorden utlöst, skall blott blifva för dem en ytterligare eggelse, att undandraga sig kontrakterna. Kunna deremot sådane uppgöras på så lång tid, att den blir tillräcklig för skrinläggandet af ett kapital, hvarmed jorden af bönderna sjelfva kan utlösas, så är dermed vilkoret för deras befrielse uppfyllt. Detsamma förestår dem,

om jorden utlöses genom ett statslån; ty kronan blir då skattagare, och skatten måste bestämmas så hög, att den ger åtminstone amortissement för lånet.

Till lättnad för denna operation borde enkom en bank på orten inrättas eller Finska Bankens vaxelkontor i Wiborg bemyndigas, att särskildt förvalta de för detta ändamål bestämda fonder. Bönderna skulle då hafva tillfälle, att i banken deponera sina gjorda besparingar. För att sätta banken i tillfälle att med lån understöda sådane bönder, som redan besparat visst belopp, kunde den berättigas att utgifva räntebärande obligationer, ställda på en kortare förfallotid och i mindre valörer, hvarigenom de skulle blifva begärligare i allmänna rörelsen. Obligationerna skulle utges i viss proportion till utlåningarna, och säkerheten för desamma finnas i inteckningarne i den utlösta jorden.

Det är också icke omöjligt, att Ryska kapitaler kunde engageras i en sådan utlösningsbank, isynnerhet sedan myntet här i landet kommer på verklig silfver fot. I sådant fall vore väl lämpligast, att göra densamma helt och hållet till ett privatföretag.

Vi uppställa dessa förslag, emedan 1:o statsverkets skuldsättning för ändamålet kommer att hindra landets industriella framsteg; 2:o om kronan uppträder som köpare, priset på egendomarne uppdrifves till det orimliga; 3:o en på flera tiotal år och flera generationer stäld återbetalning lemnar bonden i samma slöhetstillstånd ungefär som för närvarande, då deremot, när främst egen ansträngning af honom fordras, och han ser målet för sig inom kortare tid, han drifves att förändra sitt jordbruk och lefnadssätt.¹

Den hufvudsakliga invändning, ett sådant förslag möter, är den, att jordegarena icke skulle sälja enskilda hemman. Troligt är dock, att mången skulle finna sin fördel vid, att mottaga en lösen och att derjemte ännu i 20, 30 eller 35 års tid t. ex. åtnjuta arrende af jorden. Erfordras det, att hela kommuner förena sig om företaget, så är detta derigenom så mycket bättre betryggadt. Den enighet och allmänanda, som hittills bevisat sig i motståndet mot bestämda kontraktens ingående, får då ett positivt mål, och skall mera än något annat höja befolkningen. Vägrar jordegaren att sälja, så är dock besparingen gjord, och den tid skall komma, när hela befolkningen kan afflytta, lemnanne jorden i samma tillstånd, den mottagit densamma; ty egen nyttan lärer den nog, att vid arrendetidens slut utsuga jorden och låta vidtagna förbättringar förfalla. En klok jordegare skall åtminstone alltid förutsätta detta af en befolkning, som eger medel i händerna att köpa sig jord hvar som helst i landet och lemna hans egendom öde.

Hvad som deremot för förslagens genomförande erfordras, är, att en eller flera patriotiska män sätta sig i spetsen för företaget. Wiborgs län saknar icke kapitalister. En bank, sådan som den antydda, skall icke gifva öfverdrifna räntor, men dock alltid en god vinning. Något företag af uppoffrande ädelmod behöfver den icke vara. Den blefve dock i all händelse ett patriotiskt företag.

Förslaget strider visst mot den åsigt, att statsverket skall hålla den förstkommande tillhanda jord och pengar och plankor och tjära och på köpet bröd – allt för intet, och att dessutom den förfärliga beskattning-

¹ Det är visst synnerligen frikostigt, när staten köper en egendom och ger bönderna jorden endast mot det med förra egaren öfverenskomna arrendet på visst antal år. Men med hvilka medel denna frikostighet skall bevisas, det är en annan fråga. Och bonden behöfver, för att göra sig förtjent deraf endast fortsätta sitt närvarande håglösa lif.

en – den lägsta ungefär i Europa – skall nedsättas, om icke helt och hållet aflysas.

⟨n:o 11⟩

IV.

När Utskottet öfver gick till behandling af de flera under punkten 52:o upptagna frågor, inträdde ett af dessa tillfällen, då Utskottets osäkerhet om betydelsen af dess åtgöranden med mer än vanlig styrka gjorde sig gällande. Protokollet bär dock icke uppenbart vittnesbörd här om; ty reciten om förloppet har icke i detsamma ingått. Endast en skymt af förhållandena visar sig i den första talarens yttrande den 11:e Februari.

De under sagda punkt upptagna frågor äro nemligen enligt Senatens uppfattning af den art, att afgörandet i desamma tillkommer Regeringen ensam, ehuru Senaten på anförda skäl föreslagit, att Landtdag borde öfver dem höras.

I öfriga frågor, som nödvändigt fordra Landtdags beslut, kände sig Utskottet något tryggare. Att i dem inga utförliga lagförslag förelågo, hade väl bort göra detsamma fullkomligt säkert på sin sak. Men äfven vid dessa frågor förhandlande framträder alltemellanåt farhågan att gå för långt. Nu när det gällde att afgifva yttrande i frågor, som icke bero af Landtdags beslut, kunde den föreställning vinna utrymme, att Regeringen möjligen skulle anse det för tillräckligt att höra Utskottet och derefter utan vidare afgöra frågorna. Vid ett sådant föreställningsätt var det visst det rigtiga, att utan vidare diskussion förena sig i Senatens förslag, att Landtdag i alla dessa frågor måtte höras.

Sådan lärer också vid anställd votering pluralitetens åsigt varit. Men nu inträffade det, att minoriteten icke ansåg sig här af bunden. Utskottet var kalladt att yttra sig öfver alla i Senatens protokoll upptagna frågor. Ingen fraktion, större eller mindre, kunde betaga de ledamöter, som ville fullgöra detta sitt uppdrag, deras obestriddliga rättighet dertill. Det kom alltså härvid till utförande, hvad redan vid Utskottets andra sammanträde blifvit stäldt i perspektiv, att nemligen intet Utskottets uppdrag inskränkande beslut skulle blifva bindande för dem, som icke ingå derpå.

Utgången blef nu den, att, då frågorna företogos till behandling, äfven de ledamöter, som först undandragit sig att deltaga i desamma, funno lämpligt att ändra åsigt och sluta sig till förhandlingarne.

Sedan vår senaste artikel i ämnet skrefs, har kejsrerliga Senatens protokoll af den 11:e november d. å. blifvit offentliggjordt, i hvilket meddelas Hans Majestäts Nådiga befallning angående, hvilka af de föreslagna frågorna som komma att första landtdag föreläggas. Vi inskränka derföre vår betraktelse till dessa.

Utskottet har såsom brådskande ärenden under punkten 52:o ansett de i Momm. b) f) g) h) i) l) framställda. Hans Majestät Kejsaren har hänskjutit icke blott dessa, utan äfven de i Momm. d) e) h) omförmälda till första Landtdags hörande.

Mom. b) Angående egofred. Utskottet förenade sig i Senatens förslag, att nytt stadgande i ämnet skulle utfärdas, grundadt på egares förpligtelse att om husdjuren hålla sådan vård, att de icke ofreda andras egor.

d) och e) rörande jagt och djurfång samt fiskerinäringen. Utskottet förenade sig i Senatens åsigt om behovet af nya stadganden rörande dessa näringar.

f) angående hållskjutsningen och landsvägabyggnad.

Senaten framställde alternativ befrielse för jordegarna från hållskjutsningen eller blott lättnad i denna tunga såsom det mål, genom någon ny

anordning borde eftersträfväs. Utskottet omfattade det förra alternativet, att jordegare böra helt och hållet befrias från skjutsningsskyldigheten. Resandes befordrande skall öfverlemnas åt entreprenörer, och skjutslegan förhöjas till 3 kopek för verst, d. v. s. 30 i stället för 25 kopek pr mil »eller derutöfver.»

Hvem skall betala entreprenörerna? Derom har Utskottet ingenting yttrat. Men man kan väl taga för afgjort, att dess mening varit, att de skola betalas ur statskassan. Att entreprenörer skola fås mot blotta skjutslegan, kan väl Utskottet icke hafva föreställt sig.

En allmän skjutshållning, bekostad af statsverket, blir en så dyr inrättning, att kostnaden med ingen skjutslega kan betäckas. 10

Frågan är bland de svårast lösta i ett land, der afstånden äro så långa, trafiken ringa, och vägarne öfverhufvud så backiga. Det sistnämnda hindret är dock det minsta. I Schweiz och i Tysklands bergstrakter gå postdiligenser efter tre hästar – med brefpost, konduktör och postiljon samt 6 passagerare och deras kappsäckar, nattsäckar m. m. – Möjligheten af en förändring kan dock i brist på data icke beräknas. Kommer ärendet till Ständerna, utan att något bestämdt förslag dem förelägges, eller utan all föregående statistisk utredning, kan af deras tillgörande deri ingen frukt väntas. Man måste hafva någon reda på, huru många resande, som på hvarje väg årligen färdas, hvilket antal hästar, som för deras fortskaffande kan behövas, medelkostnaden för underhållet af hästar, åkdon och manskap. Gifvet är dock, att postdiligenser kunna komma i fråga endast på de mest trafikerade vägarne. På de mindre måste skjutshållningen såsom förut öfverlemnas åt kommunernas ombesörjande. 20

Angående vägarnes underhåll föreslog Utskottet, att statsverket måtte öfvertaga underhållet af alla postvägar eller åtminstone af alla till dem hörande brobyggnader; hvaremot väg- och bropenningar skulle erläggas af de vägfarande. Äfven ett sådant förslag kan, då det icke stöder sig på några data, väl icke göra anspråk på att vara annat, än en yttrad önskan, att saken så må ordnas, om någon möjlighet dertill finnes. Hvad som här i landet sätter sig mot vägarnes underhållande af de vägfarande, är snöplogningen om vintern. Ty den är lika kostsam, antingen vägen begagnas mera eller mindre. Dertill kommer, att mången vägsträcka så litet befares, att uppbördskostnaden skulle uppsluka hela afgiften af de vägfarande. 30

Men ingen kan väl mena, att jordbrukaren, som öfvertagit jorden med dessa vid densamma häftande onera, skall hafva dem utan vidare efterskänkta. Ty detta vore i sjelfva verket att skänka honom det kapital, hvars ränta kostnaden för hållskjuts och vägars underhåll representerar. Gåfvans belopp måste naturligtvis i en eller annan form tagas ur andra skattskyldiges fickor. Men då dessa, när jordbrukaren uteslutes, äro ganska få, så kommer skänken att blifva imaginär, och jordbrukaren att i en eller annan form återbetala den. Hvem begagnar också landsvägarne, om icke jordbrukaren sjelf? Både för skjutsningen och vägunderhållet har man derföre att såsom grundfond påräkna en billig penningavgift för ändamålet af dem, hvilka ensama bådadera hittills ålegat. Åtminstone en del vägar torde det vara möjligt att underhålla med en sådan afgift och med vägpenningar af de vägen trafikerande.¹ 40 50

¹ Man kan beräkna underhållet för hvarje mil mera besökt väg till minst 500 rubel, uppbördskostnaden till 150 rubel. En så hög afgift som 5 kop. för häst pr mil skulle för 30 hästar hvarje dag af året gifva 540 rubel årligen.

Det enklaste vore utan tvifvel att berättiga de kommuner, hvilka vägarnes underhåll ålägger, att af de vägfärande uppbära viss afgift för milen. Det skulle öppna ett godt fält för sjelfstyrelsen, som i kommunen har sitt rätta säte.

g) Senatens förordande af utvidgad närings- och handelsfrihet i allmänhet understöder Utskottet; äfvensom h) frågan angående lämpligheten af fri spanmålshandel af detsamma besvaras obetingadt jakande.

Om nödvändigheten af fri spanmålshandel kan icke gerna finnas 10 mera, än en röst. Men de flesta, hvilka tala derom, uppträda i Cajsas Wargs manér, sägande: »man tager.» Det har aldrig fallit dem in, att icke Finlands styrelse kan och kunnat efter behag reglera landets tullförhållanden. De, hvilka något känna om de tulltaxor, hvilka i landet gällt – och icke gällt – de hafva tigit; och de hafva gjort vist deri. Nu finnes dock blott *en* tulltaxa, och en, som verkligen gäller. Ingenting är lättare, än att adoptera en allmän sats: fri spanmålshandel. Men det är blott platt, när t. ex. en Svensk Aftonbladsredaktör sätter sig ned att bevisa, huru ingenting annat, än fri spanmålshandel behöfts, för att förse de af missvexten nödlidande i landet med bröd. Denna vishet 20 kunna de styrande här i landet verkligen icke komma sig till på något annat håll, än ur Svenska Aftonbladet! Hvilken oändlig välvilja deri, att sagde redaktion, som har den tunga omsorgen att skola upp Svenska regeringen, offerar af sin dyrbara tid och sina än dyrbarare spalter, för att taga äfven den Finska styrelsen under sin upptuktelse! Men något öfverflödig är denna välvilja. Ty redan sedan tjugu år tillbaka har man här i landet haft dylika skolmästare; och de saknas, såsom daglig erfarenhet lärar, ännu icke.

Undertecknad hörde i sin tidigaste ungdom gubbarne i Österbotten säga: att »herrarne i Senaten» förbjödo spanmålsinförsel, då de sjelfve 30 hade mycket spanmål att sälja der borta i magasinerna på deras egendomar. Det är verkligen förundransvärdt, att ingen försett Aftonbladet härifrån med en sådan godbit. Den hade säkert blifvit behörigen valkad, – isynnerhet om sådant inträffat, förrän Herr Sohlman gjorde sitt besök på denna sidan om hafvet. Gubbarne i Österbotten hade dock bort veta, hvad Aftonbladet icke skulle kommit under fund med, att spanmål, mjöl m. m. kommer till Finland tullfritt från Ryssland, antingen här existerar importförbud eller icke. Fri import har derföre utgjort ett undantag från regeln endast så tillvida, att då spanmål fått 40 införas äfven från andra orter än Ryssland. Derföre hafva alla mindre och större missvexter blifvit begagnade, att åstadkomma detta undantag. Sällan har det dock visat sig så välgörande, som i år, då spanmålspriset i Ryssland stått jmförelsevis högt.

Ur denna synpunkt kan äfven frågans framläggande för Ständerna betraktas. Tiden är nu äfven i dessa afseenden förändrad. Dessutom, ju mera säd från Finland exporteras, desto mera måste importeras, hufvudsakligen från Ryssland. Det är föga fråga om att diskutera en princip, utan att enhälligt yrka på borttagandet af tullbestämningar, hvilka icke gagna någon eller till något, men positivt hindra jordbrukets fortkomst. Men icke blott spanmålshandeln bör vara fri. Det är 50 handeln med alla slags lifsförnödenheter, som icke kunna räknas till öfverflöd och lyx, som bör frigifvas. Nu är med tull belagd importen icke blott af säd, mjöl, gryner, ärter, potatis, utan äfven af viktualier, kött, smör, ost o. s. v. Jordbrukaren kan icke säga, att icke hans näring är i taxan skyddad. Från Ryssland är dock konkurrensen fri, äfven i viktualier, och importeras derifrån också en icke ringa kvantitet ost,

metvurst m. m. Äfven torde allt, hvad af hafregryn, bohvetegryn och maccaroner i landet förbrukas, vara Rysk produkt. Det finnes derföre icke ens det förmenta skälet af jordbrukets skyddande att åberopa för tulln på matvaror. Också såsom finanstull ger den ringa inkomst, äfven om man förbiser det origtiga i att beskatta egentliga matvaror. Det är derföre icke nog att inskränka frågan till fri spanmålshandel, utan handeln med alla sådane varor bör vara fri. Det synes säkert, att, om Utskottet med någon enhällighet yttrat sig härför, proposition till Landtdagen skulle hafva skett i denna mera omfattande form. Man hoppas, att, då frågan kommer till Ständerna, de skola uppfatta den ur denna allmänne synpunkt. 10

Frågan om fri handel och skeppsfart betraktades icke ur samma synpunkt från alla håll i Utskottet. Likväl besvarades proposition om både handelsfrihetens *utvidgande* och om fri skeppsfart nästan enhälligt jakande.

Det är medgifvandet af rättighet för hvarje Finsk man, att exportera och importera, som varit skrämmande för medlemmarne ur borgarståndet. Om nemligen de nuvarande handlandena skola för sin näring vara underkastade borgerlig tunga, medan hvar och en annan skulle utan alla afgifter drifva export- och importhandel, så är det klart, att det med de förras handel vore slut. Men det är lika klart att i sådant fall hvar och en handlande skulle afsäga sig sin burskap, för att komma att höra till frihandlarenas antal. Detta alternativ visar orimligheten deraf, att en sådan frihet skulle kunna medgifvas städernas invånare utan all afgift till stadskassan. Åtminstone måste eljest städernas kommunalförfattning helt och hållet ombildas. Hvad åter en dylik rättighet för landtbon angår, så har äfven den sin hake. Äfven med den mest utvidgade tullfrihet, lærer ingen begära, att all finanstull skall upphöra. Skall denna bibehållas, så kan import icke tillåtas till andra hamnar, än dem, i hvilka tullkamrar finnas. Sådane åter kunna icke inrättas allestädes, der en skuta eller ett par om året löpa ut eller in. För hvad som då af landtbo lossas och tullbehandlas i städernas hamnar, vid deras bryggor och kajer och i deras packhus, kunna städerna låta betala sig så, att det motsvarar handlande borgerskapets utskylder för näringen. Der åter en så stark skeppsfart bildar sig, att en tullkammars inrättande kan bära sig, der skola nog äfven kommunala utskylder snart blifva nödiga för skeppsfartens och handelns behof – d. v. s. der skall en köping uppstå. Exporten från landsorterna skall alltid blifva obetydlig, om blott städernas handlande gifva pris för varan. Ingå de deremot sådane handelsföreningar, som för ett par år tillbaka försöktes i Björneborg, så går visst exporten till landthandlandena. Öfverhuvud måste det blifva fallet, att skeppsredare, exportörer och importörer, hvar de än finnas, skola komma att betala såväl skatt till staten som kommunalutskylder. Sådant låter vanligen icke länge vänta på sig, så att städernas handlande borgerskap väl kan vara säkert, att deras konkurrenser i landsorten icke skola sakna behöriga afdrag på sin vinst. Redan det anförda visar dock, att den yrkade friheten i skeppsfart och handel icke just med ett penndrag kan dekreteras. 20

Likaså förhåller sig med näringsfriheten i öfrigt. Att upphäfva skräförfattningen går lätt; icke så, att i dess ställe sätta någon organisation, som kan andligen uppehålla de skilda yrkenas medlemmar. Det fordras hos menniskan mycken sedlig bildning, för att förlorad i mängden, utan att tillhöra något annat samfund än staten, det allmänna fäderneslandet, förmå hålla sig vid det rätta. Hon behöfver tillhöra någon trängre krets, hvars erkännande hon vid ett 30

godt uppförande åtnjuter, vid ett dåligt förverkar. Man menar, att vinningslystnaden är tillräcklig att hålla en person från bedrägeri i handel ochandel, emedan den, som gör sig känd för redbarhet, får förtroende och arbete, bedragaren måste förlora bådadera. Detta låter säga sig om näringsidkaren i en liten kommun, der alla känna alla. Men det gäller icke i större förhållanden. Tvärtom ser man otaliga bedragare florera; och den vunna förmögenheten sopar åtminstone skenbart igen spåren, emedan alltid låga själar i tillräckligt antal finnas, för att den rike skall hafva sitt hof. Det är derföre ett faktum, att medan andra 10 gröfre brott bland de civiliserade folken aftagit, bedrägeriernas antal tillvuxit. Att dermed den sedliga andan hos ett folk förslappas, är gifven sak. »Humbug», bedrägeri i handel ochandel, är i Förenta Staterna nära nog ett föremål för beundran och bestraffas af den allmänna meningen på sin höjd med åtlöje. I England har först den allmänna förfalskningen af födoämnen vändt lagens och polisens arm mot bedrägerierna.

Att icke heller skräförfattningen numera förmår hos medlemmarne underhålla någon omsorg om korporationens anseende, så att de skulle vaka för dess ära och sjelfve finna sig ärade af att tillhöra densamma, 20 måste medges. Äfven här i Finland vill hvarje snickare numera vara »möbelfabrikant» o. s. v. Man har i Tysklands stater likasom i Sverge vid näringsfrihetens införande sökt att behålla skråen såsom frivilliga föreningar, likväl så, att äfven flera yrken kunna förena sig i ett skrå. I sådant fall synas dessa böra vara helt och hållet fria, så att ingen kan tilltvinga sig inträde i desamma. Att upptagas i, eller utstötas från en ansedd förening blir då en hederssak, på samma gång som det blir en ekonomisk fördel. Ty hvar och en skall naturligtvis helst vända sig till en handtverkare, hvars redbarhet och arbetsskicklighet har hans medbröders yrket garanti. Man har vid den nya organisationen afsett 30 äfven pensions- och understödskassors bildande. Men dessa synas kunna bestå utan afseende på skrå och yrke.

Erinras bör, att hithörande lagstiftning i sjelfva verket tillkommer Regeringen, och att saken blifvit sålunda uppfattad äfven af Svenska riksdagen. Man finner också af Minister-Statssekreterarens skrivelse till Kejs. Senaten rörande Landtdagsärendena, att hans Majestät velat endast höra Ständernas yttrande, för att sedan meddela närmare förordnande i ärendet.

i) Utskottet yttrar sig till förmon för privatbanker med sedelutgifningsrätt.

40 En sak är härvid att ihågkomma: att, äfven om saken i princip godkännes, hufvudfrågan blir: på hvilken säkerhet skall en privatbanks sedelutgifning grundas. Sverge är det enda land, der man myntat ut hus och byggnader i sedlar. Men experimentet kan ännu icke anses hafva bevisat sin gagnelighet. Så länge årligen nya lån i utlandet göras, kan statsbankens metalliska fond icke hafva någon känning af det konstskapade öfverflödet på cirkulationsmedel i landet. Men lånandet måste engång upphöra, och man får då se, hvar valuta för allt pappret skall tagas. Experimentet strider mot alla hittills erkända principer för sedelutgifning; och det är, emedan det icke teoretiskt kan rättfärdigas, 50 som erfarenhetens vittnesbörd för detsamma så mycket mera kräfves.

k) Senaten hade under detta moment väckt fråga endast om stapelstads m. fl. vigters ersättande genom viktualievigt. Utskottet tillstyrker förslaget men med tillägg, att viktberäkningen borde grundas på decimalsystemet.

Man kunde anse, att detta Utskottets utlåtande innebär för mycket

eller för litet. Det synes nemligen vara ringa skäl, att förändra viktberäkningen ensam. Vinsten motsvarar icke de olägenheter, sådane förändringar alltid till en början åstadkomma. Annat är om decimalsystemet användes på mått, mål och vikt, alla på en gång. Enformigheten i alla beräkningar och förvandlingar skall då lätta öfvergången.

1) Utskottet tillstyrker en omarbetning af legohjonsstadgan och förordningen om laga försvar i det syfte, »att den personliga friheten så mycket som möjligt befrämjades, utan att samhället likväl borde äfventyra att understödja lättja och håglöshet hos den mindre bildade lösa befolkningen: men en fullkomligt obegränsad frihet i öförmäldt hänseende har Utskottet icke kunnat tillstyrka.»

10

Det är att beklaga, att ordalydelsen i denna resolution är sådan, att man icke kan veta, hvad Utskottet egentligen tillstyrker: personliga frihetens befrämjande, men åter icke obegränsad personlig frihet. Såvidt här om den personliga friheten är fråga, kan den väl icke bestå i annat, än att hvar och en till myndiga år kommen, fullvettig och för brott icke dömd individ må kunna försvara sig sjelf och icke vara tvungen att antaga annans tjänst. Med något mindre är den personliga friheten på detta gebit icke befrämjad. Inskränkningarne tillhöra ett annat gebit, nemligen fattigvårdslagstiftningen. Vid den blir fråga om fri flyttning, rättighet att insätta folk på arbetshus o. s. v. Först vid den blir också fråga om möjligt understödande af lättja och håglöshet.

20

Af de tvenne utöfver de 52 tillkomna frågorna rörer den första: omgångarne vid landbondes afhysande. Utskottet har tillstyrkt en författning, hvarigenom procedyren förkortas.

I den andra rörande underdomares åliggande att inom viss tid till Hofrätten insända dombok, hvori Senaten förordad lindring, är Utskottet af annan tanke, anseende nuvarande stadgande böra bestå.

Vi känna icke, om något annat medel, än domboks insändande gifves, att kontrollera, huruvida större eller mindre del af protokollet ännu, såsom man säger, ligger i bläckhornet. Men om så icke är, torde det väl vara nödvändigt, att, om längre tid för domboks insändande medgifves, någon annan kontrollerande åtgärd vidtages. Genom domboks insändande är icke intygadt, att äfven parterna skulle alla erhållit del af dombokens innehåll. Men det är dock antagligt, att så skett, när engång konceptprotokollet finnas.

30

Härmed hafva vi afslutat denna öfversigt, till hvilken vi i nästa häfte skola foga endast några slutord.

«n:o 12»

40

V.

På Hans Majestät Kejsarens befallning har Senaten tillsatt nie särskilda komittéer för utarbetande af propositioner och lagförslag, att föreläggas en inom år 1863 sammankallad Landtdag, i flertalet af de frågor, öfver hvilka Utskottet yttrat sig.

Det är att helt och hållet förblanda dessa komittéers och Utskottets olika uppgift, att anse de förra vara kallade att göra om, hvad det senare gjort.

Dessa komittéer äro till deras allmänna uppgift endast redaktionskomittéer. Det åligger dem att utarbete propositioner och förslag till författningar och lagstadganden af det innehåll, dem genom Hans Majestäts befallning är föreskrifvet. Dessa föreskrifter stå åter i de flesta fall i öfverensstämmelse med Utskottets förslag. Komittéerna hafva derföre i sjelfva verket, att gifva formen af lag och författning åt, hvad Utskottet beslutit. Denna är skillnaden i bådas uppgift.

50

Men förhållandet är visst det, att i flera frågor föreskriften är så allmän, att någon redaktion af lagförslaget icke kan ske, utan att äfven lagens innehåll af komittéerna närmare bestämmes. Så förhåller sig t. ex. med 7:o ang. revision af lagens stadganden om förmyndare. Det må medgifvas, att i denna fråga, såsom i de civilrättsliga öfverhufvud, man först vid utarbetandet af ett detaljeradt lagförslag lär sig inse, hvilka nya stadganden eller förändringar i de gällande, som äro af behovet påkallade. Men i sådane ärenden torde man hafva att tillskrifva det Utskottets obenägenhet att angående dem afgifva mera bestämde yttranden, att desamma ännu blifvit komittéerna förelagda i en så obestämd form.

Man må betrakta Utskottet huru som helst. Det hade dock framgått ur val, i hvilka en stor del af landets befolkning medelbart eller omedelbart deltog. Dess yttranden måste derföre anses representera en mer eller mindre allmän opinion i landet. Komittéerna deremot äro tillsatta af Regeringen; och deras förslag blifva Regeringens förslag till Ständerna.

Att nu vissa frågor äro framställda till komittéernas handläggning i den allmänna lydelse, att dessa i sjelfva verket komma att icke blott redigera ett gifvet förslag, utan att i dem hafva initiativet, det får man, såsom nyss sades, tillräkna den omsorg, hvarmed Utskottet icke sällan sökte komma från frågorna. Häröfver har man ingalunda skäl att glädja sig. Ty, såsom vi redan antydt, det kan ingalunda antagas, att komittéerna skola bättre än Utskottet inse, hvad för landet är nyttigt och nödigt, och att de förras förslag skola hafva bättre utsigt att af Landtdagen adopteras, än det senares. Tvärtom kan man förutsätta, att Utskottets mening, om densamma alltid framgått ur en noggrannare pröfning af ärendet i fråga, äfven skulle blifvit Landtdagens. I de flesta frågor är deremot uppgiften för komittéerna betecknad, oftast i full öfverensstämmelse med Utskottets yttranden. Man bör antaga, att komittéerna icke i dessa fall skola vilja framkomma med några egna förslag, hvilket också skulle ligga helt och hållet utom deras befogenhet.

Vid tiden för Utskottets sammanträdande var mycket fråga derom, huruvida detsamma skulle kunna till diskussion upptaga andra frågor, än de femtiefyra, som voro detsamma till pröfning förelagda. Att sådant icke direkt kunde ske, följer af Utskottets erhållna uppdrag, att yttra sig öfver grundsatserna och syftningen i de förelagda frågorna. Men det kunde dock icke vara Utskottet förmenadt, att petitionsvis yttra sig angående behovet deraf, att frågornas fattning måtte utsträckas, eller att äfven andra med dem närmare sammanhängande ärenden måtte till Ständernas pröfning hänskjutas. Också finnas i Utskottets yttranden exempel, att detsamma så fattat sitt berättigande.

Men Utskottet hade till öfverflöd plats för petitionerande i sina underdåniga hemställanden, i hvilka både ingressen och slutanförendet kunnat härför lemna tillräckligt utrymme. Tyvärr lemnades tillfället obegagnadt.

Vi hafva tagit oss friheten i det föregående göra anmärkningar vid åtskilliga af Utskottets beslut. Vi behöfva icke tillägga, att vi dervid icke haft den pretension, att vår yttrade afvikande mening skulle utan vidare gälla såsom bevis för, att Utskottet misstagit sig, och således innebära något positivt tadel. Men hvad vi beklagat, är den osäkerhet angående Utskottets uppdrag, som så mångfaldigt röjes i dess tillgöranden; och vi kunna icke annat än tadla det parti inom och utom Utskottet, hvars sträfvande gick ut på att underhålla denna osäkerhet,

och genom hvars agitation gagneligheten af dess verksamhet i så hög grad paralyserades.

Ett ökad, synnerligt skäl till detta ogillande finna vi i Utskottets hemställanden. Vi böra dock erinra derom, att desamma enligt hvad protokollet utvisar, icke blifvit inför Utskottet upplästa och justerade. Man känner derföre endast af hörsägen, att deras innehåll dock före tryckningen varit känt af flera medlemmar, än de fyra, hvilka utsågos att »öfvervaka» och »öfverse» redaktionen af desamma. Underskrifterna borde visst gifva tillkänna, att deras innehåll för ingen af Utskottets medlemmar varit en hemlighet. Men sådant var icke förhållandet. 10

I den senare hemställan, som är daterad den 6 Mars, uttrycker Utskottet sin tacksamhet för och sin tillit till Hans Majestäts löfte om Landtdagens snara sammankallande. Hvarföre detta sker här, icke i den tidigare hemställan af den 24 Februari, rörande de af Utskottet för »brådskande» förklarade frågorna, deröfver torde man fåfängt söka en förklaring. Sakenligt är det deremot, att i förstnämnda hemställan af den 6 Mars Utskottet tillägger en underdånig anhållan, att *alla* de af Utskottet behandlade frågor måtte till Ständernas pröfning eller hörande hänskjutas samt att, om utarbetandet af nödiga propositioner i desamma skulle erfordra en alltför lång tid, hellre någon del må hänskjutas till en senare Landtdag, än att den utlovade och med längtan motsedda första Landtdagens sammanträdande skulle deraf fördröjas. 20

Men också här i denna andra hemställan kan Utskottet icke underlåta, att tala om den »oro», Utskottets sammankallande förorsakat. Man kan fråga: för hvilket ändamål? Sker detta blott för att underrätta Hans Majestät om förhållandet? En sådan underrättelse var väl fullkomligt obehöflig, sedan de förklaringar rörande Utskottets uppdrag, som före dess sammanträdande emanerat, så tillräckligt visat, att den af första sammankallandet väckta »oron» ingalunda var Hans Majestät okänd. Dylika ändamålslösa utgjutelser äro i en politisk akt (och för en sådan måste väl Utskottets underdåniga hemställan anses) fullkomligt gagnlösa, för att icke säga taktlösa. Den ifrågavarande var så mycket mindre på sin plats, som Utskottet äfven hade bestämdaste löfte om Landtdagens snara sammankallande, ja tillsägelse att inkomma med sitt yttrande öfver de mest angelägna frågor redan före sammanträdenas slut – en tillsägelse, som dock icke efterföljdes – och just här i samma hemställan tillkännager sin fulla öfvertygelse om löftets snara uppfyllande, d. v. s. om att ingen anledning till oro förefanns. Det är tillåtet, att i berättelsen om oron se endast ett uttryck af ondt samvete deröfver, att oro inom Utskottet sjelft blifvit anstiftad och underhållen och hindrat det att åt sitt uppdrag egna all den omsorg, man haft skäl att af detsamma vänta. 30 40

Men det anmärkta är en småsak mot hela inledningen i den till datum tidigare hemställan af den 24 Februari. I denna inledning framlägges öppet, att »oron» varit Utskottets egen, och detta utgör hela temat.

Vi veta verkligen icke, hvad i dylika fall här i landet brukas. Men minsta eftertanke synes oss lära, att en sådan ingress utgör en den viktigaste del af hela dokumentet. Man kan åtminstone fordra, att en församling, sådan som Utskottet, då den har sig öppet lemnadt, att ställa sina ord till monarken, skulle förmå höja sig från inskränkta partisträfvanden – i detta fall hellre partianimositet – till någon objektiv betraktelse, förtjent af ett rum i häfdena, i historien om 50

Finska folkets politiska utveckling.

Låt oss antaga, att Utskottet inledt denna sin hemställan med en erinran om Landtdagen 1809 och om de förhoppningar om ett konstitutionelt statskick, som vid den fäst sig. Orsakerna till, att dessa förhoppningar icke förverkligats hade föga behöft beröras. Sanning och öppenhet hade medgifvit erkännandet å ena sidan, att grundlagen med få undantag blifvit af monarkerna aktad, å den andra att Finska folket med någon sjelfkänsla kan berömma sig af den laglydnad och den aktning för samhällsordningen, detsamma äfven under de förflutna femtie åren bevisat. Ja med kännedom derom, att t. o. m. exemplaren af grundlagen i landet varit räknade, och att den enda landtdagens förhandlingar okända varit gömda i arkiverna, hade väl kunnat erkännas, hvad ingen hemlighet är, att fordran på politisk frihet icke hos folket varit lifligare medveten, men att den först på senaste tid vaknat till lif under olägenheterna af redan föråldrade lagar och institutioner och vid det behof deraf äfven landets materiela utveckling framkallat. Det hade sanningsenligt kunnat tilläggas, att, när nu Hans Majestäts omvårdnad om Finlands bästa gjort rättvisa åt dess önsknings, en sådan tillämpning af den snart hundraåriga grundlagen, som vid tiden närmast efter dess stiftande ansågs för och var tillfredsställande, numera icke är det, men att det dock närmast icke ankommer på förändringar i densamma utan på en liberal tillämpning deraf från Regeringens sida, och att i sjelfva verket förtröstan härtill oåtskiljaktigt är förenad med glädjen öfver Hans Majestäts löfte om Landtdagens snara sammankallande.

Vi tänka också, att, om en sådan hemställan som Utskottets skall hafva en ingress – och för vår del anse vi den för nödvändig –, så böra väl i densamma de yttranden och förslag framhållas och närmare motiveras, vid hvilka de hemställande fästa största vikt. Och det läser icke vara total derom, att i Senatens och Utskottets förslag de frågor äro af denna art, som hafva en politisk betydelse. Utskottet har yrkat på ett slags ministeransvarighetslag. För vår del anse vi väl, såsom vi i det föregående närmare utlagt, hela yrkandet under förevarande förhållanden vara bortkastadt. För att tala om ministeransvarighet måste man väl först åtminstone hafva ministrar. Men lösligare kan sannerligen en ny grundlagsbestämning icke påyrkas, än då den så der bihangsvis vid yttrandet öfver en beskattningsfråga på ett par rader omnämnes. Hade dermed varit något allvar, så hade väl aldrafrämst detta yrkande bort i hemställan utmärkas och förklaras. Dernäst hade väl beskattningsfrågorna öfverhufvud förtjent en sådan uppmärksamhet. Af protokollet framgår, att föga någon meningsskiljaktighet i Utskottet varit rådande derom, att alla indirekta statsinkomster borde bero af Ständernas bevilning. Så t. ex. äfven tullen och den under 44:o föreslagna ökade afgiften till Fattig- och Arbetshusfonden.¹ Det har medgifvits, att dessa inkomsters bestämmande i praxis varit Regeringens ensak. Man finner dock lätt, att detta står illa tillsammans med folkets af grundlagen garanterade sjelfbeskattningsrätt. Vår tanke är väl den, att det varit tillräckligt, om Utskottet underdånigt anhållit, att Ständerna måtte höras äfven öfver tulltaxan, hvarför icke blott poli-

50

¹ Besynnerligt nog har Utskottet fört denna fråga till de mindre brådska, i följd hvaraf den också finnes vara utesluten ur antalet af de frågor, som komma att af kommittéerna utarbetas för första Landtdag. Det har dock sin rättighet, att den till denna fond hörande s. k. Passkassans förvaltning varit allmänt tadel underkastad; och de talare i Utskottet, som yrkat på redovisning och kontroll, hafva verkligt varit tolkar för den rådande allmänna rösten.

tiska, utan äfven nationalekonomiska grunder kunnat anföras. Men som Utskottet synes varit af annan tanke, hade det väl anstått detsamma att i fråga om den extraordinära beskattningen i allmänhet och i sammanhang med frågorna om Arbetshus- och Kartasigillata afgifterna (44:o och 45:o) yttra densamma.

Äfven andra frågor hade väl förtjent särskildt omnämnas och motiveras. Det har väl nu visat sig, att Utskottets yttranden angående dödsstraffet och spöstraffet varit utan all konsekvens för propositionen till Ständerna. Men då dess pluralitet voterat för dödsstraffets bibehållande, och då det stadnat vid jemnt delade röster för och mot spöstraffets totala afskaffande, hade några ord härom väl varit på sin plats.

Slutligen: Utskottet kunde icke förbise, att flera för landet högst viktiga frågor i Senatens förslag alls icke kommit till tals. En petition om sådanes upptagande och föreläggande för Landtdagen skulle väl bort få ett rum i Utskottets hemställan. Af den välvilja, hvarmed Monarken lyssnat till Utskottets medlemmars¹ särskildt gorda petition i Finska språkfrågan, kan man sluta dertill, att äfven i andra fall en från detsamma utgången underdånig anhållan icke skulle blifvit förbisedd. I Utskottet fanns väl t. ex. icke mera än en röst om behovet af en tryckfrihetslag, och att en sådan lag borde komma till genom Ständernas medverkan. För oss är det obegripligt, huru denna fråga icke kom att sysselsätta Utskottets medlemmars uppmärksamhet. En tredje viktig fråga är den om en riksdags- eller Landtdagsordning. Någon sådan finnes icke. Och den osäkra häfden skulle i hvarje fall tåla en korrigerig. Den uppenbaraste brist i denna häfdvunna ordning är i vår tanke den, att Regeringen på Landtdagen är orepresenterad, d. v. s. att der ingen person finnes, som på Regeringens vägnar kan lemna Ständerna nödiga upplysningar och försvara dess till Ständerna afgifna förslag, likväl utan rättighet att deltaga i beslutet naturligtvis. Likaså vore tillfälle till gemensama sammankomster för de skilda stånden högst önskvärda både med afseende härpå och för petitionsrättens utöfvande. Vi tänka oss nu, att Utskottet haft anledning anhålla, att det första ärende, som förelägges Landtdagen, skulle vara förslag till en Landtdagsordning. Det är lätt att inse, huru mycket tidsödande krångel angående formerna derigenom skulle undvikits. Det hade kunnat lemnas Ständerna fritt, att antaga densamma blott för den löpande Landtdagen och att vid dennas slut föreslå de ändringar deri, som erfarenheten bevisat vara nyttiga.

Ätminstone dessa ärenden hade i vår tanke icke bort lemnas oberörda i Utskottets hemställan.

Man må icke förtyda vår framställning derhän, att vi skulle deri velat lemna ett koncept till Utskottets hemställan. Vi hafva endast velat antyda, att denna kunnat och bort höja sig till någon för fäderneslandet gagnelig och Utskottet mera värdig ståndpunkt.

I stället finner man der, såsom sagdt, i den första hemställan af den 24 Februari ett segt omtuggande af Utskottets uppdrag och dess uppfattning af detsamma. Huru det af Utskottet uppfattades, uttalades ju redan vid första sammanträdet. Men icke för thy – den saken skulle ännu en gång bredslås. Utskottet har fruktat att säga för litet, att säga för mycket o. s. v. Dess ställning förefaller verkligen bedröflig. Men bedröfligare är dock, att det ansett relationen om sin vända vara det

¹ Som man vet afgafs denna petition enskildt. Det säges, att endast *fyra* Utskottsmedlemmar vägrade att i den deltaga.

viktigaste, det vetat att inför Monarken hemställa. Man må förlåta oss våra hårda ord; ty med all högaktning för Utskottet och dess gagneliga verksamhet, måste vi anse beskaffenheten af dess hemställanden för något oförlåtligt. Vi erinra dock läsaren förnyadt derom, att Utskottet i dess helhet icke tog någon notis om desamma.

Det kan fröjda enskilda Utskottsmedlemmar, att till protokollet hafva anført det ena eller andra. Men i en rådpägande församling blir detta enskilda uttalande af en mening betydelselöst, såsnart församlingen eller dess pluralitet uttalat sin. Det förra lägges då med rätta ad acta: 10 endast det gemensama uttalandet har ett värde. Derföre hade äfven Utskottets hemställan förtjenat dess medlemmars största omvårdnad och noggrannaste uppmärksamhet. Hade Utskottet någon tanke derpå, att dess arbete skulle komma under Monarkens egna ögon, så var det gifvet, att sådant icke skulle vederfaras protokollet, utan hemställan.

Ännu må vi omnämna en i Utskottets protokoller förekommande akt, nemligen finanschefens Utskottet meddelade Relation om statsskulden samt uppgift på statsverkets tillgångar vid slutet af åren 1858–61.

Såsom förut blifvit nämndt, gjorde Utskottet, ehuru kalladt att 20 bland annat yttra sig angående ny beskattning, icke ett enda steg, för att vinna upplysning om statsverkets tillstånd och behof. Man hörde antagas, att detta tillstånd vore ett betänkligt sjukdomstillstånd, med omisskännelig qvickhet och medicinsk lärdom en noggrann diagnos rekommenderas o. s. v. Men läkaren hade en uppenbar afsky för att närma sig patienten. Ännu under sin sammanvaro öfverraskades dock Utskottet af Statsförslagets för 1862 publicerande. Något spår af de härigenom erhållna upplysningarne synes väl i Utskottets protokoll. Men till någon allmänare betraktelse öfver statsbehofven ledde 30 meddelandet icke. Också kan man, der statsskuld finnes, icke ur statsförslaget lära känna statsverkets tillstånd. Förmodligen till bevis på, att Regeringen icke velat för Utskottet dölja något hithörande, inlemnades nu till detsamma ifrågavarande Relation, såsom protokollet förmåler, på Ordförandens enskilda begäran. Dervid tilldrog sig det besynnerliga, att Utskottet satte i fråga, huruvida relationen skulle mottagas eller obesedd återsändas; och det lär varit med knapp nöd den fick uppläsa och intagas i protokollet – d. v. s. till tryck befordras.

Detta blads läsare veta, att vi varit i tillfälle att redan för ett par år 40 tillbaka lemna upplysningar om statsskulden. Man kan häri finna ett bevis för den lätthet, hvarmed hvar och en kunnat göra sig om förhållandena underrättad. Det är troligen dessa upplysningar, som af en talare i Utskottet påpekades genom den ganska rigtiga anmärkningen, att de uppgifter i ämnet, man sett, icke hade någon officiel garanti. Förunderligt är och förblir det, att likväl hvarken Utskottet eller någon dess medlem begärde officiela upplysningar. Och när de nu erbjödös, ville man knappt taga emot dem. Förgäfves söker man någon grund till ett sådant förfarande, som väl saknar sitt motstycke.¹

Lånens belopp är allmänt känd sak. Det egentligen nya i relationen, som för Utskottet bort ega särskildt intresse, är uppgiften, att såväl 50 ränta som amortissement på hittills upptagna statslån kunde betäckas

¹ Vi vilja icke tro, hvad som sades, att, emedan i relationen ingick utlåntandet af den komitté, som 1859 tillstyrkt nya statslån, och någon medlem i denna komitté nu befann sig i Utskottet samt här ogillat statslånenas upptagande, man velat bespara sig all förlägenhet genom att afvisa relationen.

af löpande statsinkomster.

En kuriositet, som i relationen ingår, är det i noten nämnda utdrag ur den i Januari 1859 nedsatta s. k. finanskommitténs afgifna utlåtande. Detta utlåtande är väl förut tryckt, men synes hafva blifvit endast konfidentiellt en och annan meddeladt. Äfven Red. fick först ett par år efteråt se ett exemplar deraf. Utlåtandet förtjenar visst sin egen recension. Det går öfverhufvud ut på, att visa nödvändigheten deraf, att statsverket och banken förskaffa industrin och handeln rikligt med pengar. Banken skall fortsätta sin verksamhet »i öfverensstämmelse med de välgrundade principer, den under senare tider troget följt» – d. v. s. den skall fortfara att gifva blankokredit på lång tid, med frihet till omsättning och mot låg ränta; den skall, för att hålla ut härmed sjelf låna upp pengar och utgifva mera sedlar, ända till den sista papperslapp, densamma utan att bryta mot reglementet kan få i gång. Det synes numera börja visa sig, hvilka slags affärer banken sålunda uppammat och understödt. Väl faller det kommitterade in, att, då banken för att inlösa sina sedlar (i S:t Petersburg) måste gifva ut sitt silfver eller göra lån, den såsom andra banker borde draga in på sina egna utlåningar och höja sin ränta. Men deraf skulle enligt komittén följt allmän ruin. Och man vill också, att banken skall fortsätta rörelsen enligt de »välgrundade principerna» blott »ännu någon tid och så länge verkningarne af de dåliga konjunkturerna äro kännbara.» Dock synes, att man antagit, att dessa verkningar skulle blifva temligen långvariga; ty, på det att banken icke må nödgas återbetala sin för sedelinexlingen i Ryska komersebanken gjorda, inom sex år betalbara skuld, tillrådes, att statsverket må öfvertaga densamma, hvilket kunde ske sålunda, att staten i sammanhang med jernvägslånet, som äfven tillstyrkes, skulle upptaga 2 1/2 million för bankens räkning. För att visa industrins och handelsnunda tillstånd framlägga kommitterade tryggande siffror, bland hvilka uppgiften, att missvexten 1856 tog ur landet 6 1/3 million rubel!

Man kan verkligen förundra sig öfver, att Styrelsen med stöd af så goda råd likväl icke i låneväg gjort ens allt, hvad som tillstyrktes. Den inskränkte upplåningen i Petersburg till fyra i stället för fem millioner, och banken fick åtnöja sig med 1 1/2 million deraf i stället för 2 1/2 samt har verkligen varit nödsakad att afbetala något på sin skuld till Ryska komersebanken. Fem år äro nu förflutna, sedan banken för handels och industrins räkning skuldsatte sig. Men det ser icke ut, som om »verkningarne af de dåliga konjunkturerna» ännu skulle upphört att visa sig. Vid missvexten 1856 hade banken dock ännu någon tillgång att för sina sedlar skaffa spanmålsköparena pengar i utlandet.¹ Men vid den nu inträffade missvexten kunde den icke gifva dem en kopek, utan att lemna sina utelöpande sedlar obetäckta.² Dess redogörelser visa derföre, att, medan dess förskotter för statsverket uppgå endast till 400 tusen rubel, den obetäckta sedelutgifningen stiger till 800 tusen rubel. Och nu först kungör banken, att den icke mera ger ut nya lån, som icke vid förfallotiden inbetalas. De gamla måste den

¹ I rörelsen fanns också den tiden ännu silfver samt Ryska valutor.

² Man ser det väl anföras, att Bankens förlägenhet skulle komma af dess åt statsverket gifna förskott. Men det förhåller sig så, att om statsverket icke förskaffat spanmålsuppköparena kreditiv i utlandet, utan dessa nödgats af banken för dess sedlar fordra anvisningar, banken var totalt oförmögen att gifva sådane. Det skall också visa sig, att banken icke kan få sina sedlar betäckta, utan att öka sin skuld till statsverket. Ty på sina tidigare år efter år omsatta utlåningar kan den ingenting indraga; d. ä. sin sedelstock kan den icke minska.

fortfarande låta omsätta.

Af den meddelade uppgiften på statsverkets tillgångar vid utgången af de fyra åren 1858–61 fick Utskottet inhemta, att detsamma icke befann sig i något sjukdomstillstånd, utan hade en för hvarje år stigande behållning. Att denna var ett verkligt tecken till välbefinnande, upplystes deraf, att sedan kriget lån icke behöft göras för statsutgifternas betäckande, utan att det lånade dels genom banken blifvit öfverlemnadt åt industrin och handeln, dels användts för jernvägen.

10 Utskottets ordförande förklarade väl, att afsigten med relationens meddelande icke var, att det skulle föranleda någon diskussion eller åtgärd från Utskottets sida. Men man torde få anse denna förklaring endast för ett medgifvande, hvarigenom ordföranden lyckades skaffa relationen ett rum i protokollet. Man skulle tycka, att tvärtom detta meddelande, om något, bort föranleda en diskussion. Behöfdes ingen bevilning för statsskuldens amortiserande, så hade Utskottet häri ett förnyadt skäl att afstyrka proposition till ständerna om en allmän bevilning, åtminstone att endast vilkorligt tillstyrka en sådan proposition, ifall det nemligen skulle visa sig, att den nya bränvinsskatten och fabriksindustrins beskattande icke skulle lemna tillräckliga medel för
20 öfriga med bevilningen afseddabehof, för folkskolorna, kommunikationerna o. s. v. Vi kunna icke finna, att Utskottet af sitt i bevilningsfrågan fattade tidigare beslut varit förhindradt, att på grund af nu erhållna upplysningar i sin hemställda uttala nyss antydda åsigt. Äfven om den till det tidigare beslutet tillagda önskan om garantier för medlens användande, d. v. s. om en ministeransvarighetslag låg Utskottet om hjertat, hade detta vilkor kunnat uppställas vid öfriga nämnda beskattningspropositioner.

30 Vi hoppas verkligen ännu, att Regeringen måtte endast vilkorligt göra frågan om en allmän bevilning till en landtdagsproposition. Man känner, huru högljudd klagan öfver skatterna på jordbruket redan förut är. Vi hafva yttrat vår tanke, att denna klagan endast såvida är grundad, som beskattningens ojämnhet gör densamma tryckande. Men detta är skäl nog. Ett nytt skäl mot en sådan proposition vid första Landtdag har bedröfligen tillkommit i missvexten. Det torde väl i en stor del af landet blifva omöjligt att indrifva ens de ordinära skatterna för det löpande året. Och huru vill man väl under sådana förhållanden föreslå en ny bevilning? Med bränvinets beskattande är förhållandet naturligtvis annat. Denna skatt behöfver ingen betala, som icke vill det.
40 Tvärtom befrias derigenom jorden åtminstone från en utskyld af sammanlagdt 150 tusen rubel ungefär.

Härmed afsluta vi denna artikelserie. Läsaren finner, att den gifvit oss tillfälle yttra våra åsigt i många af de frågor, som komma under Landtdagens pröfning. Deras framställande har haft syftmålet att erinra om Utskottets uppfattning och afgifna förslag samt att gifva någon anledning till frågornas pröfning. I åtskilliga viktigare ärenden äro vi dock sinnade, att äfven framdeles söka att upprätthålla vår uppfattning och, så mycket oss möjligt är, att få den delad af dem, på hvilka afgörandet beror.

50 Men vi äro också icke sinnade att förneka, att vi derjemte velat uttryckligen framhålla det origtiga och skadliga i den anda, som delvis inverkade på Utskottets förhandlingar och beslut. Något deraf må tillskrifvas de ovanliga omständigheter, under hvilka rådplägningen skedde. Men vi anse det vara uppenbart, att ett slags harm deröfver, att Utskottet dock kommit till stånd, sökte sin tillfredsställelse genom att

göra dess förhandlingar så gagnlösa som möjligt. Man ser det derföre ännu triumferande anföras, att Utskottet ingenting gagnat, d. ä. man gläder sig öfver sitt lyckade verk. På andra sidan ville man likväl begagna tillfället till resultatlösa deklamationer, sålunda närmande sig det i Svenska Aftonbladet kungjorda programmet: att blott protestera och anklaga. Utskottets pluralitet, som gjort detta programs bokstafliga genomförande om intet, förmådde dock icke motstå inflytandet af den tryckning, som på detsamma utöfvades. När härjemte ett par i det yrket erfarna publicister vågade offentligen småda Utskottet såsom en samling af oduglingar, hvilkas rådslag i fäderneslandets angelägenheter icke lönade kostnaden för Utskottets sammankallande, när de vågade detta, utan att det allmänna ogillandet nedtystade dem; när i tidningarne endast sagda deklamationer kolporterades och prisades, men Utskottets öfverläggningar i sak på förhand betecknades såsom värdelösa, så har man väl icke mycket att förundra sig öfver, att äfven de sjelfständigaste bland dess medlemmar hade svårt att värja sig för intrycket af alla dessa stämplingar.

10

Man kan vara säker derpå, att, när engång Landtdagen sammanträder, samma bemödanden att terrorisera skola förnyas. Det tillhör hvarje börjande konstitutionelt lif, att djerfva äfventyrare bemäktiga sig ordet för dagen, och att ovanan vid offentligheten underkufvar äfven de hederligt tänkande och ställer dem i samma led med sådane, som krypa för stundens bifall eller tadel. Europas nyaste historia är full af exempel på, huru folkens angelägenheter på dessa lumpna vägar blifvit till spillo gifna, och huru reaktionen efterträdt den illa använda friheten. Men ur samma källa kan också inhemtas, att ett sådant handlingssätt fått sin dom. Må man vara öfvertygad, att äfven Utskottstiden en gång skall komma under en strängare granskning än vår, då äfven de agerande personernas mått skall mätas. När en gång en friare statsform i ett land är stadgad, hafva representationens förhandlingar och tillgöranden jemförelsevis mindre betydhet, än vid den tidpunkt, då fråga är, om och huru den nya politiska ordningen skall konstituera sig. Den politiskt verksammes åligganden och ansvar äro derföre i en sådan tidpunkt större. Förmår han icke följa en sjelfständig öfvertygelse, utan gör skriket för dagen till sitt rättesnöre, kan han vara öfvertygad, att han kommer att räknas bland fäderneslandets förderfvare. Det är lätt att med några fraser öka detta skrik; men det kräfver insigt och ansträngning att föra ett folks lagar och institutioner framåt.

20

30

Utskottets historia är i detta hänseende lärorik. Kunna dess tillgöranden i den ena eller andra frågan anses vara gagnlösa, så får detta tillskrifvas icke bristande förmåga utan bristande vilja. Gagnet af dess verksamhet står i direkt förhållande till den större eller mindre energi, hvarmed detsamma för tillfället förmådde frigöra sig ifrån intrycket af den agitation, under hvars inflytande detsamma sammanträdt och förhandlade. Ingen dess medlem, som vill gifva sanningen äran, skall vid en återblick på, hvad som kunnat och bort göras, förneka, att så förhöll sig. Och likväl kunna endast de till all nyttig verksamhet odugliga skrikarene med oblyg panna förklara Utskottets verksamhet i dess helhet hafva varit för fäderneslandet gagnlös.

40

50